

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DE GENÇ SEÇMENLERİN SİYASİ TERCİHİ: İSTANBUL
ÖRNEĞİ**

ESRA SAYLAN

SİYASET BİLİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN
PROF. DR. Bekir Berat ÖZİPEK

İSTANBUL-2021

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DE GENÇ SEÇMENLERİN SİYASİ TERCİHİ: İSTANBUL
ÖRNEĞİ**

ESRA SAYLAN

SİYASET BİLİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN
PROF. DR. Bekir Berat ÖZİPEK

İSTANBUL-2021

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı olabilecek bir davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilemeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak göstermediğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tez çalışmasında ve yazım sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Esra SAYLAN

ÖNSÖZ

Seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ve siyasi parti tercihlerinin ne yönde şekillendiği ve bireylerin nasıl bir tercihte buldukları ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada araştırmak istediğim konu ise genel olarak etkili olan seçmen davranışlarının gençler üzerindeki etkisini tespit etmektir. Özellikle de Y kuşağının oy verme davranışının ne yönde şekillendiği, oy verme davranışında bulunurken ve siyasi gelişmelere karşı tutumlarının nelerin etkili olduğunu araştırmak istedim. Hem yaş grubu aralığı hem de araştırmayı yaptığımız ilin farklı olması çalışmamızı diğer çalışmalardan farklı kılmaktadır.

Tez çalışmamın araştırılmasında ve yürütülmesinde bana yardımcı olan danışman hocam Prof. Dr. Bekir Berat ÖZİPEK' e teşekkür ederim. Tezim hakkındaki görüş ve önerilerini benimle paylaşan Doç. Dr. Sema AKBOĞA DEMİR hocama teşekkür ederim. Ayrıca tez çalışmamın ampirik kısmında ölçeği oluşturmamda yardımcı olan Dr. Mahir ÖZHAN'a teşekkür ederim.

Aynı zaman da saha çalışmalarını yürütmem de ve internet üzerinde anketi yaymamda bana yardımcı olan arkadaşım Tuğba AKMAN, kuzenim Beyza SAYLAN, kardeşim Arş. Gör. Cemil Can SAYLAN ve arkadaşım Uzm. Dyt. Ayşegül KABA' ya teşekkür ederim. Bu süreçte beni destekleyen ve tezimin bazı bölümlerinde bana yardımcı olan İngilizce öğretmeni Merve KERVAN EFE arkadaşşıma teşekkür ederim.

Son olarak ise bu süreçte bana her zaman desteklerini gösteren annem Tülin SAYLAN, babam Nurbaki SAYLAN, abim Abdullah SAYLAN ve eşi Sema SAYLAN' a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	v
TABLolar.....	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SEÇMENİN SİYASİ TERCİHLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER 4

1. Seçmenlerin Siyasi Tercihlerini Etkileyen Faktörler..... 4
2. Türkiye’de Siyasi Tercihlerin Başlıca Belirleyicileri.....8
3. Gençlik, Siyaset ve Genç Tercihi.....10

İKİNCİ BÖLÜM

SEÇMENLERİN SİYASİ TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERE

YAKINDAN BAKMAK..... 17

1. Faktörleri Ağırlandırmak: Genel ve Özel Faktörler.....17
2. Özel Faktörler..... 18
 - 2.1. Aile Faktörü 18
 - 2.2. Yaş 18
 - 2.3. Cinsiyet 19
 - 2.4. Eğitim..... 20
 - 2.5. Sınıf ve Sosyo-Ekonomik Durum 21
 - 2.6. Etnik Kimlik..... 25
 - 2.7. Din ve İnanç 26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENÇ SEÇMENLERİN SİYASİ TERCİHLERİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ..... 33

1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	33
2. Araştırmanın Hipotezleri.....	35
3. Araştırmanın Kapsamı ve Örneklemi	36
4. Araştırmanın Ölçeği.....	37
5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	40
6. Araştırmanın Bulguları	40
6.1. Tanımlayıcı İstatistikler	41
6.2. İlişkisel Analizler	47
6.2.1. Cinsiyet ve İlişkisel Analizler	47
6.2.2. Eğitim Durumu ve İlişkisel Analizler.....	48
6.2.3. Gelir Durumu ve İlişkisel Analizler	50
6.2.4. Sosyo-Ekonomik Durum ve İlişkisel Analizler.....	52
6.2.5. Etnik Kimlik ve İlişkisel Analizler.....	54
6.2.6. Dini İnanç ve İlişkisel Analizler.....	55
6.2.7. Siyasi Kimlik ve İlişkisel Analizler.....	57
6.2.8. Siyasete İlgili Düzeyi ve İlişkisel Analizler	59
6.3. Seçmenin “Türkiye’deki En Büyük Sorun Nedir?” Hakkındaki Düşünceleri	61
SONUÇ.....	66
KAYNAKÇA.....	70
EK-1: ANKET SORULARI.....	74

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AKP: AK Parti

AP: Adalet Partisi

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

DEHAP: Demokratik Halk Partisi

DP: Demokrat Parti

FP: Fazilet Partisi

HDP: Halkların Demokratik Partisi

IDEA: International Institute for Democracy and Electoral Assistance

MGH: Milli Görüş Hareketi

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi

MNP: Milli Nizam Partisi

MSP: Milli Selamet Partisi

RP: Refah Partisi

SHP: Sosyal Demokrat Halkçı Parti

SP: Saadet Partisi

TİP: Türkiye İşçi Partisi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLULAR

Tablo. 6. 1. 1: Cinsiyet Dağılımına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 2: Yaş Dağılımına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 3: Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 4: Çalışma Durumuna İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 5: Maddi Duruma İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 6: Sosyo-Ekonomik Duruma İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 7: Etnik Kimliğe İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 8: Kullanılan Dile İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 9: Dini İnancına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 10: Siyasete İlgi Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 11: Siyasi Kimliğe İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 12: Siyasi Gelişmeleri Takip Ettikleri Platformlara İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 13: Son Genel Seçimlerde Oylara İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 1. 14: “Yarın Genel Seçim Olsa Kime Oy Verirsin?” İlişkin Frekans Değerleri

Tablo. 6. 2. 1. 1: Cinsiyet Değişkeni İle Yarın Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

Tablo. 6. 2. 1. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Cinsiyete Göre T-Testi Analizi

Tablo. 6. 2. 2. 1: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo. 6. 2. 2. 2: Eğitim Durumu ile Yarın Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

Tablo. 6. 2. 3. 1: Gelir Durumu ile Yarın Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

Tablo. 6. 2. 3. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Gelir Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo. 6. 2. 4. 1: Sosyo-Ekonomik Durum ile Yarın Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

Tablo. 6. 2. 4. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Sosyo-Ekonomik Duruma Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo. 6. 2. 5. 1: Etnik Kimlik İle Yarı Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

Tablo. 6. 2. 5. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Etkisinin Etnik Kimliğe Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo. 6. 2. 6. 1: Dini İnanç ile Yarı Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

Tablo. 6. 2. 6. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Dini İnanca Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo. 6. 2. 7. 1: Siyasi Kimlik ile Yarı Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

Tablo. 6. 2. 7. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Siyasi Kimliğe Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo. 6. 2. 8. 1: Siyasete İlgi ile Yarı Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

Tablo. 6. 2. 8. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Siyasete İlgi Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo. 6. 3. 1: “Türkiye’de En Büyük Sorun Nedir?” Frekans Değerleri

Tablo. 6. 3. 2: Tablo. 6. 3. 2: “Türkiye’deki En Büyük Sorun Nedir?” ile Yarı Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

ÖZET

Günümüzde yapılan akademik çalışmaların ve anket şirketlerinin bulguları, bireylerin oy verme davranışı üzerinde birçok faktörün etkili olduğunu göstermiştir. Bu faktörler arasında, seçmenin siyasal partilere olan yakınlığı, siyasi parti lideri, liderin imajı, parti tipi, liderin söylemleri gibi faktörlerin oy verme davranışında daha çok etkisinin olduğu görülmüştür. Aynı zamanda bireyin yaşının, cinsiyetinin, etnik kimliğinin, dini inancı ve mezhebinin, siyasi kimliği gibi değişkenlerin de etkili olduğu görülmüştür. Bu çalışmada amacımız, tüm bu etkenlerin toplumun oldukça büyük bir kesimini oluşturan genç bireylerin oy verme davranışı üzerindeki etkisini araştırmaktır. Küreselleşmenin genç bireyler üzerinde olan etkisinin yoğun biçimde görüldüğü bu zaman zarfında, gençlerin oy verme davranışında nelerden etkilendiğini bu çalışmada incelendi. Bu inceleme için, oy verme davranışı ile ilgili sorular, sosyolojik ve psikolojik faktörler olarak iki dinamiğe ayrılarak çalışıldı. İstanbul'daki özellikle Y kuşağı (1990-2000) genç bireyler hedef alındı. Bu bireylere ait cinsiyet, dini inanç, etnik kimlik, eğitim durumu ve sosyo-ekonomik durumu gibi değişkenlerin oy verme davranışındaki nasıl bir etkiye sahip olduğu alan çalışması yapılarak incelendi. Yapılan bu çalışmada genç bireylerin parti tercihinde, cinsiyetlerinin ve eğitim durumları arasında herhangi bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır. Etnik kimlikleri, dini inançları ve sosyo-ekonomik durumları ile parti tercihleri arasında bir ilişki olduğu tespit edildi. Sosyolojik faktörler ile cinsiyet ve etnik kimlik arasında bir ilişki olmazken psikolojik faktörler ile eğitim arasında bir ilişki olduğu tespit edildi. Sosyo-ekonomik durum ile psikolojik faktörler arasında bir ilişki varken, dini inanç ile sosyolojik faktörler arasında bir ilişki olduğu tespit edildi.

Anahtar Sözcükler: Genç Seçmen, Siyasi Kimlik, Seçmen Tercihi, Parti Tercihi, Oy Verme Davranışı.

ABSTRACT

Political Behaviour of Youth Voters in Turkey: A Case Study of Istanbul

The findings of current academic studies and survey companies have shown that many factors are effective on individuals' voting behavior. Among these factors, it has been observed that factors such as the electorate's proximity to political parties, the leader of the political party, the leader's image, party type, and the leader's discourse have more influence on voting behavior. However, variables such as the individual's age, gender, ethnic identity, religious belief and sect, and political identity were also found to be effective. Our aim in this study is to investigate the effects of all these factors on the voting behavior of young individuals, who constitute a large part of the society. The impact of globalization on young people has been observed intensely at this time, what young people are effected in voting behavior was examined in this study. For this review, the questions regarding voting behavior were studied by dividing into two dynamics as sociological and psychological factors. Especially Y generation (1990-2000) young individuals in Istanbul were targeted. How variables such as gender, religious belief, ethnic identity, educational status and socio-economic status have effect on voting behavior was examined by field work. In this study, it was concluded that there was no relationship between their gender and their education regarding the party preference of young people. It was found that there was a relationship between their ethnic identity, religious beliefs, socio-economic status and party preferences. Whereas there was no relationship between sociological factors and gender and ethnic identity, there was a relationship between psychological factors and education. Whereas there was a relationship between socio-economic status and psychological factors, it was found that there was a relationship between religious belief and sociological factors.

Keywords: Young Voters, Political Identity, Voter Preference, Party Preference, Voting Behavior.

GİRİŞ

Gençlik, bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecinde biyolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutta önemli gelişmeler gösterdiği bir dönem olarak nitelendirilir.¹ Bu yönüyle gençlik, biyolojik ve psikolojik boyutuyla ele aldığımızda öncelikle belli bir yaş aralığında bulunan bireylerdir. Psikolojik boyutuyla bakıldığında gençlik deyince insanların aklına genelde cesaret duygusuyla hareket eden, protestoda bulunan, sabırsız, otoriteye karşı isyan eden insana ilişkin bir yaş dönemi ve onun karakteristik özellikleri gelir. Sosyolojik boyutuyla ele alındığında ise, politik toplumsallaşma süreci içinde bireyin politik kimlik kazanması sonucu toplumu etkileyen ve aynı zamanda toplumdan etkilenenler olarak nitelendirilir.

Demografik olarak Türkiye ve AB üyesi ülkelerdeki genç seçmenlerin durumlarına bakıldığında Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Gençlik İstatistikleri 2018 yılı raporuna göre², 2018 yılında 15-24 yaş aralığındaki genç nüfus oranı Avrupa Birliği üyesi ülkelere kıyasla yüzde 16.1 ile Türkiye en yüksek orana sahiptir. Türkiye'yi ikinci olarak yüzde 13.7 ile İzlanda takip etmektedir. Bu yaş aralığındaki en düşük oran yüzde 9.1 ile Bulgaristan, yüzde 9.3 ile Çekya ve Letonya gelmektedir. 15-29 yaş aralığında ise yine yüzde 23.8 ile Türkiye Avrupa Birliği üyesi ülkelere kıyasla en yüksek genç nüfus oranına sahiptir. Türkiye'yi yüzde 21.8 ile Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti, yüzde 21.7 ile İzlanda takip etmektedir. Bu yaş aralığındaki en düşük oran yüzde 15.1 ile İspanya, İtalya ve Slovenya bulunmaktadır. Bu ülkeleri yüzde 15.6 ile Yunanistan, yüzde 15.4 ile Bulgaristan takip etmektedir. 2018 yılı Türkiye genç ve yetişkin nüfusun (15-29 yaş aralığı) toplam nüfus içindeki oranı yüzde 23.5 iken, 2017 de bu oran yüzde 23.8'dir. Yıllara göre oranın düştüğü gözükmemektedir. İstanbul'a bakıldığında ise 2018 yılı genç nüfusun (15-29 yaş aralığı) il toplam nüfusu içindeki oranı yüzde 23.4 iken 2023 yılı nüfus projeksiyonuna göre bu oran yüzde 22.4 'dür. Bu oranlar, AB üyesi ülkeler ile Türkiye'de genç seçmenin önemini göstermesi bakımından

¹ Hayati BEŞİRLİ, Gençlik Sosyolojisi: Politik Toplumsallaşma ve Gençlik, Siyasal Kitapevi, 2013, s:21-26.

² Gençlik İstatistikleri, TÜİK, 2018.

önemlidir. Genç seçmenin AB üyesi ülkelere göre çok yüksek bir oranda olan Türkiye'nin, politika yapıcılarını genç seçmenin arzularını, nasıl oy verme davranışında bulduklarını, politik yaşama katılımlarını göz önünde bulundurmaları gerekir.

Bugün dünyadaki genç bireyler, ailelerinin yetişmiş olduğu bir dünyadan daha farklı bir dünyada büyümektedirler. Küreselleşme genç bireylerin yaşamlarını bütün yönleriyle şekillendirmekte, genç bireylerin hayatlarına yeni fırsatlar sunarken, aynı zamanda onların kimliklerini, vatandaşlık algılarını ve politik katılma yollarını da etkilemektedir. EU Youth Report 2015'e göre³ genç bireylerin katılımı genel olarak insan hakları, iklim değişiklikleri ve çevrenin korunması gibi konulara yöneliktir. Aynı zamanda son üç yıl içinde Avrupa'daki çoğu genç insanın çalışma ve hayat durumlarındaki bozulma, geleneksel sivil faaliyetlerde azalma ve politik yaşamlarındaki tarafsızlıkların gelişimini birlikte getirmiştir. 2011'den beri genç seçmenler arasında seçimlere katılım ülkelerin büyük bir çoğunluğunda azalmıştır. Sunulan verilere göre gençler politik partilerden ziyade daha çok hükümet dışı organizasyonlar ya da yerel organizasyonlara katılımı tercih etmişlerdir.

Bu çalışmada küreselleşmenin genç bireyler üzerinde olan etkisinin yoğun biçimde görüldüğü bu zaman zarfında gençlerin oy verme davranışında bulunurken nelerden etkilendiğini mercek altına almaktır. Bu bağlamda demografik özelliklerinin yanı sıra, onların doğuştan kazanmış oldukları etnik kimlikleri ve dini inançları, eğitimleri, sosyo-ekonomik durumları, yaşları ve cinsel yönelimleri, sosyal medya ağları, arkadaş çevreleri, aileleri ve güncel olarak sürekli uyarılar çerçevesindeki kimlik özellikleri oy verme davranışında ne tür bir etkide bulunmaktadır sorusuna cevap aranmaktadır.

Yaptığımız çalışmada genç bireylerin cinsiyetlerinin ve eğitim durumlarının oy verme tercihinde etkili olmadığını bunun yerine dini inanç ve etnik kimliklerinin ve sosyo-ekonomik durumlarının etkili olduğunu tespit

³ EU Youth Report, 2015.

edilmiştir. Bunun yanı sıra gençlerin gelir durumları ve siyasi kimliklerinin oy vermelerin de daha etkin bir rol oynadığı da belirlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SEÇMENİN SİYASİ TERCİHLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

1. Seçmenlerin Siyasi Tercihlerini Etkileyen Faktörler

Bireyin siyasal toplumsallaşması, yapılan deneysel araştırmalara göre çok erken yaşlarda başlamaktadır. Birey 4-5 yaşları dolaylarında siyasal toplumsallaşma etkenlerinin birincil grubunda bulunan anne, baba dışında bir otorite ile karşılaşır ve bu otoritenin varlığını fark eder. Araştırmalar bu yaşlardaki çocukların daha çok yaşadıkları ülkenin devlet başkanlarının isimlerini öğrenmesiyle farklılığın başladığını göstermektedir.

Bireyin siyasal tutumlarının ilkokul çağlarında oluşmaya başladığı ve yaşı ilerledikçe belirginleştiği gözlenmektedir. Birey “*siyaset*” ve “*siyasetçi*” sözcükleriyle 11-12 yaş aralığında karşılaşmaya başlar. İlkokulun sonlarına doğru ise bireyin siyasal toplumsallaşmasının ilerlediği görülür. 11-13 yaş arası dönemlerinde bireyin soyut düşünce yeteneklerinin gelişimi ile birlikte siyasal olayları değerlendirmesi gelişir. İçinde yaşadığı toplumun yapısını, işleyişini, değerlerini daha iyi anlamaya başlar. Bireyin 15 yaşı, artık soyut düşünme yeteneğinin olgunluğa ulaştığı bir dönemdir. Bu dönemde bireyin genel olarak bilgisinin artması sonucu soyut konulara karşı da bir tutumu oluşur. Artık 18 yaşına gelmiş bireyin, 15 yaşındaki bilgi ve bilişsel düşünme yeteneği daha da gelişir, düşüncelerini daha çok ayrıntılı bir şekilde açıklar. Tüm bu aşamaların gerçekleşmesi ile birlikte bireyin siyasal tutum ve davranışları da gelişmeye başlar ve bireyin siyasal toplumsallaşması duygusal bir boyuttan daha bilinçli bir boyuta geçer.⁴ 18 yaşına gelmiş olan birey artık genç olarak nitelendirilmeye başlanır. Gençler, gerek kendilerine verilen seçme ve seçilme hakları ile siyasete katılırlar ve toplumsal-politik konuları daha çok değerlendirmeye başlarlar.

⁴ Türker ALKAN, Siyasal Toplumsallaşma: Siyasal Bilincin Gelişmesinde Ailenin Okulun ve Toplumsal Sınıfların Etkisi, Birinci Baskı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Kasım 1979, s:20-53.

Bireyin siyasal katılımında bulunma eylemleri, “seçimlerde oy kullanması, seçim kampanyalarına katılması, bir siyasal partiye üye olması, hükümet yetkilileri ile ilişkiler kurması, siyasal tartışma ve gösterilere katılması” gibi biçimler alır.⁵ Bireyin ne şekilde oy verdiğini belirlemek için bazı bağımsız değişkenlere ihtiyaç duyulur. Bu bağımsız değişkenler, bireyin yaşı, cinsiyeti, geliri, mesleği ve yerleşim yeridir. Bu bağımsız değişkenlerin yanı sıra bireyin sosyal hayatı içindeki birincil grup olarak nitelendirilen ailesi, iş çevresi ve arkadaşları da siyasal davranışının oluşmasında etkili bağımsız değişkenlerdir.

Siyasal davranış ile ilgili çalışmalar 1920’lerin sonlarında “grup davranışının” saptanmasıyla başlamıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra ise alan araştırmalarının da dahil olmasıyla birlikte siyasal davranış ile ilgili çalışmalar yoğunluk kazanmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar daha çok “siyasal davranış incelemeleri, siyasal kişilik, siyasal tutum ve kamuoyu, oy verme davranışı ve diğer siyasal katılma boyutları”dır.⁶ Siyasal davranış ile ilgili çalışmalar, hem bireylerin davranış örüntülerini hem de illerin ve bölgelerin siyasal sisteme yönelik davranışlarını saptamak için makro ve mikro düzeyde yapılan araştırmaları kapsamıştır.

Ersin Kalaycıoğlu’nun, Rose ve Mossawir’den aktarmış olduğuna göre oy vermenin altı işlevinden bahsedilir. Oy verme işlevinin ilk adımı sandık başına giden bireyin siyasal lider adayının ve seçtiği liderin başında bulunduğu partinin politikalarının belirleyicisi olmasıdır. İkinci işlevi, seçilmiş yöneticilerin geçmişte seçmenlerinin oy verme davranışını ve gelecekteki oy verme davranışlarını da göz önünde bulundurarak hem verdiği kararları gözden geçirecek hem de vermiş olduğu kararları seçmen kitlesine göre düzenleme gereği duyacaktır. Üçüncü işlevi, oy kullanan bireyin içinde yaşamış olduğu siyasal rejimin meşruluğunu onaylamasıdır. Dördüncü işlev, olarak ise seçmenin oy vermesinde siyasal rejimin karşısında duran bir partiye oy vereceği gibi böyle bir partinin olmaması durumunda oy kullanmayacak

⁵ Esat ÇAM, Siyaset Bilimine Giriş, Der Yayınları, 1998, Genişletilmiş 5. Basım, s: 169-179.

⁶ A.g.e.

olmasıdır. Beşincisi işlevi, seçmenin oy vermesinde duygusal bir boyut olduğu gibi, aynı zamanda herhangi bir siyasal içeriğinin de olmayabileceğidir. Altıncı işlev olarak ise yukarıda sayılan hiçbir işleve sahip olmayabilir. Yani bireyin oy vermesinde ne duygusal bir boyut ne de siyasal bir içerik vardır. Birey siyasal yaşama karşı ilgisizdir.⁷ Tüm bu sayılan siyasal işlevler bireyin oy verme davranışında bulunmasında hepsi bir arada oluşabileceği gibi sadece birkaç işlevi de bulunabilir. Sandık başına giden birey siyasal eylem olarak hem oy verme hem de oy vermeme tercihinde bulunmuş olur. Oy verme tercihinde bulunmuş olan birey bu durumda iki eylemde, oyunu hangi partiye veya adaya vereceği konusunda bir kararda bulunmuş olur.

Heywood'a göre *“insanların inançları, sembolleri ve değerleri hem siyasal sürece yönelik davranışlarını hem de yaşadıkları rejime ilişkin düşüncelerini oluşturur.”* Heywood, oy verme davranışı ile bireyin toplum ve siyaset ile olan ilişkisini *“kısa ve uzun vadeli etkilerle”* ilişkilendirmektedir. Kısa vadeli etkiler içerisinde ekonomik durum, hükümetin popülaritesi, işsizlik, enflasyon gibi etkilerin yanı sıra, parti liderlerinin kişiliği, parti liderinin halkın gözünde nasıl gözüktüğü, partilerin seçim kampanyalarının tarzı ve etkinliği ve son olarak da kitle iletişim araçları etkilidir. Uzun vadeli etkiler olarak görülen psikolojik, sosyolojik, iktisadi ve ideolojik faktörler de bireyin oy vermesinde de etkilidir.⁸

Atilla Yayla ise bireyin geliri, eğitimi, yaşı, cinsiyeti ve yerleşim yerini, oy verme davranışında etkili olan faktörler olarak belirtir. Ayrıca bireylerin parti tercihinde etkili olan faktörleri arasında ise bireyin ekonomik durumu ve beklentileri, demografik, kültürel, bölgesel faktörleri ve grup dinamikleri de vardır.⁹

Siyasete katılmanın çeşitli yollarıyla ilgili çok ve ayrıntılı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar doğrultusunda bireyin siyasete katılma şekilleri arasında oy kullanma, parti ve kampanya çalışmalarına katılma, topluluk

⁷ Ersin KALAYCIOĞLU, Çağdaş Siyasal Bilim: Teori Olgu ve Süreçler, Beta Basım, İstanbul, 1984, s:251-256.

⁸ Andrew HEYWOOD, Siyaset, Genişletilmiş 4. Edisyon Çeviri, 19. Basım, Kasım,2018, s:327-331.

⁹ Atilla YAYLA, Siyaset Bilimi,5. Baskı, Adres Yayınları, Ekim, 2017, s: 197-199.

aktivisti olma, yetkililerle bağlantı kurma, protesto gösterilerine katılma da vardır. Ancak bireyin bu siyasal katılım şekillerine gelmeden önce de davranışını etkileyen faktörler vardır. Birey politik bir eylem gerçekleştirmeden önce çevresinden siyasetle ilgili uyarıları alır. Bu uyarıların bireyin siyasete katılımı üzerinde etkili olup olmadığı bireyin politik davranışta bulunmasıyla belli olur. Bireyin siyasal katılımı kişisel özellikleriyle de ilişkilendirilmiştir. Bu kişisel özellikler içine bireyin tutumları, inancı ve kişilik özellikleri girer. Bir diğer faktör, bireyin vatandaşlık yükümlülüğü duygusu içinde oy vermesidir. Bu faktörlere ek olarak bireyin parti kimliği, içinde bulunduğu grubun kimliği, güvensizlik ve yabancılaşma gibi fonksiyonlar da etkilidir. Ayrıca birey toplumsal konumunun bir fonksiyonu olarak da siyasete katılımında bulunur. Bireyin toplumun merkezinde veya çevresinde bir konumda bulunması hem siyasi parti tercihini etkilemekte hem de siyasete katılımının aktiflik düzeyini de belirlemektedir. Ayrıca bireyin sosyo- ekonomik durumu, ikamet yeri, yaşı, cinsiyeti ve ırkı da etkili olan faktörlerdendir. Aynı zamanda çevresel değişkenler de bireyin siyasal katılımının bir fonksiyonunu oluşturmaktadır. Bu çevresel değişkenler içinde ise bireyin yaşamış olduğu ülkenin modernleşme düzeyi, parti sistemi ve bireyin oy vermesinde etkili olan kurallar da vardır.¹⁰ Bu gibi değişkenler, bireyin siyasal katılım davranışında bulunmadan önce etkili olan faktörlerdir.

Dünya ölçeğinde siyasal katılım, 1990'lardan itibaren düşüş göstermektedir. Ancak bu düşüş seçmenin siyasetle ilgisinin olmadığı anlamına gelmez. Aksine küreselleşmenin getirmiş olduğu sosyal medya gibi iletişim kanallarının aktif kullanımı, seçmenin bu tür sosyal medya platformlarında siyasete katılımını aktif hale getirmektedir.

1945'den 2015 yılına kadar dünyadaki seçmen katılım eğilimleri IDEA tarafından hazırlanmış bir raporda incelenmiştir. Raporda¹¹ dünyadaki seçmen katılımını etkileyen faktörler arasında popülasyon boyutu, nüfus istikrarı,

¹⁰ Lester W. MILBRATH, Political Participation, The Handbook of Political Behavior Volume 4, Edit. by Samuel L. LONG, 1981 Plenum Press, New York, s: 197-240.

¹¹ Abdurashid SOLIJONOV, Voter Turnout Trends around the World, International IDEA, 2016, s: 35-43.

ekonomik gelişmeler, ülkede yapılan seçimlerin yakınlığı, seçmenlerin politik konuları algılamaları, siyasi partilerin ve adayların seçim kampanyalarındaki harcamaları, siyasi partilerde meydana gelen siyasi parçalanmalar, ülkenin seçim sistemi, bazı ülkelerde seçmenin zorunlu oy kullanımına yönelik kanunlar, yine bazı ülkelerdeki eş zamanlı seçimler, ülke vatandaşlarının oy kullanabilmeleri için kayıt şartları, ülkelerin çeşitli oylama düzenlemeleri vardır. Ayrıca bireysel faktörlerden bireyin yaşı, eğitimi, siyasi çıkarı, katılımı vatandaşlık görevi olarak görmesi de siyasal katılımı etkileyen faktörler arasında bulunmaktadır.

Bu faktörler dışında seçmenin davranışın şekillenmesinde etkili olan faktör arasında yolsuzluk ve seçim adaleti gibi olayların yaşanması da etkilidir. Aynı zamanda kadınların, ülkedeki azınlık grupları, gençler vb. nüfusun belli gruplarını etkileyen faktörler de vardır.

2. Türkiye’de Siyasi Tercihlerin Başlıca Belirleyicileri

Türkiye’de seçmenlerin siyasi tercihlerindeki başlıca belirleyicilerine baktığımızda siyasi parti lideri ve aday imajı önemli bir belirleyici olarak görülmektedir. Özellikle 1980 ve 1990’lardan sonra yapılan genel seçimler ve kamuoyu araştırmalarında parti lideri, parti tipi, liderin vaat ve söylemleri, liderin imajı gibi faktörler seçmenin tercihinin belirlemede önemli bir etken konumundadır.¹² Yerel seçimlerindeki aday faktörü ise seçmenin kendisini hangi siyasi yelpazede konumlandırmasıyla ilişkilidir. Yani seçmenin siyasi kimliği yerel seçimlerdeki tercihinde önemli bir etken olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra adayın dürüstlüğü, tarafsız ve adil olması, şehir ve şehrin sorunları hakkında bilgi sahibi olması da seçmenin tercihinde önemli bir etkidir.¹³ Aynı zamanda seçmenin siyasi kimliği, genel seçimlerdeki tercihinin belirmesinde de etkilidir.

¹² Süleyman GÜVEN; “Türkiye’de Siyasal Hayatta Dönüşüm ve Lider Odaklı Siyaset”, Selçuk İletişim, 2016, 9(3), s:90-118.

¹³ Zülfikar DAMLAPINAR, Şükrü BALCI; “Seçmenin Zihnindeki Aday İmajını Belirleyen Etkenler: 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri Alan Araştırması”, Selçuk İletişim, 4,1, 2005, s:58-79.

Ayrıca çalışmalar Türk seçmenin rasyonel davrandığını göstermektedir. Seçmen oy kullanırken ekonominin durumundan etkilenmektedir. Seçmen, ekonomik dalgalanmalar, enflasyon gibi durumlarda iktidar partisine oy vermekten kaçınmaktadır. Aynı zamanda ülkenin gidişatından memnun olanlar iktidar partisini desteklerken, memnun olmayanlar muhalefeti ve radikal-popülist partileri desteklemektedirler.¹⁴ Çinko da Türk seçmenin oy verme davranışında ekonomik sorunların etkili olduğundan bahseder. Bu faktörün ön planda çıkmasındaki neden ise Türk seçmeninin ekonomik ve sosyal sorunlarından kaynaklanmaktadır. Ancak Özbudun'dan aktarmış oldukları, seçmenin ekonomik sorunlardan dolayı partilere olan karşı tutumunun “*Ehveni Şer*” ilkesine uygun düştüğünü belirtir. Yani seçmen partilere “*hevesle oy*” vermemektedir. Bu durum seçmenin parti ile olan bağlarının gevşemesine yol açmaktadır.¹⁵

Bir diğer çalışmada da dindarlık ve bireyin etnik kökeninin tercihlerinde etkili olduğu gösterilmiştir. Etnik köken dindarlık ile birleştiğinde ise dindarlık etnik kökenin önüne geçmiştir.¹⁶ 1991-2001 yılları arasında Türk seçmeninde dindarlığın diğer değişkenlerden daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra Türk seçmeninin ekonomik değerlendirme ile de tercihinin oluştuğu görülmüştür,¹⁷ uzun vadede ideolojik ve kısa vadede ise ekonomik koşulların etkililiği görülmüştür.¹⁸

Kalaycıoğlu, Türk nüfusunu iki büyük kültürel fay hattına ayırmıştır. Bu kültürel fay hattı bireyin siyasi tercihlerinde etkili olan faktörlerdir. Bir tarafta Sünni İslam, kırsal folklor ve dinin etkili olduğu muhafazakar bir yaşam tarzına sahip toplumsal çoğunluk diğer tarafta ise laiklik, rasyonel düşünme ve bireysellik üzerine kurulmuş diğer bir toplumsal çoğunluktur. İkinci bir

¹⁴ Birol AKGÜN; “Türkiye’de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Verme Etkisi”, Erişim Tarihi: 26.09.2018, <http://sbmyod.selcuk.edu.tr/sumbtd/article/view/47/46>

¹⁵ Levent ÇINKO; “Seçmen Davranışları ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, January, 2006, 61-1, s: 103-116.

¹⁶ Halil BİLECEN; “Understanding Voting Behavior in Turkey: Ethnicity vs. Religion”, Akademik Bakış Dergisi, sayı:56, Temmuz-Ağustos 2016, s: 531-553.

¹⁷ Ali ÇARKOĞLU, Melvin J. HINICH; “A Spatial Analysis of Turkish Party Preferences”, Electoral Studies, 25 (2006), s: 369-392.

¹⁸ Ali ÇARKOĞLU; “Economic Evaluation vs. Ideology: Diagnosing the Sources of Electoral Change in Turkey 2002-2011”, Electoral Studies, 31 (2012), s: 513-521.

kültürel fay hattı ise bireylerin etnik kimlikleridir.¹⁹ Türk seçmeninin siyasi tercihinin belirleyicilerinden dini ve etnik kimlikler etkili iken, diğer yandan da bireyin ideolojik yönelimi ve ekonomik memnuniyeti de etkilidir.

3. Gençlik, Siyaset ve Genç Tercihi

Bilgi teknolojilerindeki yeniliklerin yaygınlaşması ile birlikte gençlerin de bilgi edinme ve siyasal hayata katılma yolları da değişime uğramıştır. Aynı zamanda gençlerin siyaset ile olan ilişkilerinde ve örgütlenmelerinde de değişimler gözlenmektedir. Artık gençler Twitter, Facebook, Youtube gibi sosyal ağlarda örgütlenmeye başlamış, kendi haber ağlarını bu sosyal ağlar üzerinden kurarak geniş bir kitleye yaymaya başlamışlardır.

Birçok çalışmada siyasal katılım yollarının gençler arasında bir değişime uğradığı görülmektedir. Batı Avrupa’da, Avrupa Parlamentosu seçimlerinde veya Orta ve Doğu Avrupa’daki yerel seçimlerde ya da Güneydoğu ve Kuzeybatı Avrupa’daki genç seçmenlerin düşük siyasal katılımında bulunmaları, siyasi partilere, gençlik örgütleri gibi geleneksel kurumlara olan üyelik ve katılımların da düşüşler görülmektedir. Bu durumun altında yatan nedenler olarak gençliğe “*seçim hakkı verilmemesi, sosyal sermayenin azalması, genç seçmenin de-politizasyonu, marjinalleşme ve kuralsızlık*” gibi nedenler görülmektedir.²⁰

Bu gibi durumlar dünyadaki gençlerin geleneksel siyasal katılımının dönüştürmesine neden olmuştur ve gençlerin protesto eylemleri ve sivil katılımları, geleneksel siyasal katılım boyutlarına oranla gittikçe artmaktadır. Gençliğin daha çok dünyada meydana gelen spesifik konulara ve yeni toplumsal hareketlere karşı hızla harekete geçtiği görülür. Bu durumun en bariz örneği olarak 2011 yılında Tunus’ta başlayan “Arap Baharı”, Fransa ve Almanya gibi ülkelerde yaşanan eylemlerde gençlerin etkin olarak görülmesi

¹⁹ Ersin KALAYCIOĞLU; “Local Elections and Turkish Voter: Looking for the Determinants of Party Choice”, South European Society and Politics, 2015, s:1-20.

²⁰ Siyca KOVACHEVA; “Gençlik Siyasi Katılım Kalıplarını Gençleştirecek mi?” , Gençliğin Siyasal Katılımı, Der.: Volkan YILMAZ, Devlin BAĞÇECİ, İstanbul Bilgi Üniversitesi Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi Kitapları No:6, İstanbul, Mart 2014, s:13-29.

ve Türkiye'deki 2013 Gezi Parkı verilebilir. Aynı zamanda artık dünyadaki gençler daha çok çevre ile ilgili konular, insan hakları, LGBT hakları, tüketici boykotları gibi konularda düşüncelerini yüksek sesle dile getirmeye başlamışlardır.

Avrupa'da gençler arasında bireyselleşmenin yaygın olarak görülmesini yanı sıra gençlerin siyasal katılımları daha esnek ve enformel yollardandır²¹ ve hayat tarzlarıyla bağlantılı düzensiz eylemler de bulunurlar. Ayrıca dünyada gençlerin ırkçılıkla, etnik hoşgörüsüzlükle de mücadele etmeleri onların katılımlarını daha ön plana çıkmasına neden olmuştur.

Ipsos'un yapmış olduğu araştırmada dünyadaki gençlerin en büyük endişe kaynağı olarak üç konu ön plana çıkmaktadır. Bunlar, "*yoksulluk ve sosyal eşitsizlik, iklim değişikliği ve çevre ve istihdam*" dır. Türkiye'de ise gençlerin en çok endişe duydukları konu ise "*yoksulluk ve sosyal eşitsizlik*" tir.²²

Genel olarak AB-28 genelinde gençlerin iklim değişikliği ve çevresel konularla ilgili olarak katılımı Hırvatistan ve Romanya gibi ülkelerde neredeyse yüzde sıfır iken Lüksemburg ve İsveç gibi ülkelerde bu oran yüzde 6'yı bulmuştur. Gençlerin küresel kalkınma ve insan hakları gibi konularda STK'lara katılımları ise Bulgaristan, Hırvatistan ve Romanya'da düşükken Danimarka, İrlanda ve İsveç'te yüksektir.²³ Doğu ve Güney Avrupa'da yaşayan gençlerin bu tür konulara karşı tepkisinin ve katılımının Batı ve Kuzey Avrupa'da yaşayan akranlarına göre daha az olduğu görülmektedir.

Gençlerin siyasete ilgi düzeyleri ve katılımları EU Youth Report 2015'e göre Avrupa'daki gençler arasında istikrarını korumuş durumdadır ve katılımcıların yaklaşık üçte biri siyasete ilgili olduklarını ve katıldıklarını bildirmişlerdir. Ancak 2002'den bu yana ülkeler arasında önemli değişiklikler yaşanmış durumdadır.

²¹ A.g.e

²² IPSOS, Wise Global Education Barometer Youth Perception on their Education and Their Future, 24 January 2020.

²³ EU Youth Report 2015, s: 270-275.

AB üye devletlerinin birçoğunda gençlerin siyasete katılmaları son yıllarda düşük olduğu gözlenmiştir. 2011 ve 2014 yılları arasında bu oranın yüzde 5 gibi bir oranda sabit kalmıştır. 2011 yılından bu yana üyelik Bulgaristan, Estonya, Yunanistan, Kıbrıs, Litvanya ve Polonya’da düşüş gösterirken Çek Cumhuriyeti, İspanya, Lüksemburg ve Macaristan’da artmıştır. Aynı zamanda gençlerin siyasi partilerden ziyade yerel konuları ele alan sivil toplum kuruluşlarına aktif olarak katılmaktadırlar.

Bu katılım düzeyleri Estonya, Yunanistan, Romanya, Bulgaristan, Kıbrıs, Litvanya, Polonya ve Slovenya’da düşerken Danimarka, Letonya ve Hollanda’da yüksektir. Ayrıca Avrupa’da gençlerin geleneksel yollarla siyasal katılımları Almanya, İrlanda, Danimarka, İspanya, Fransa ve İskandinav Ülkelerinde (Finlandiya, İsveç ve Norveç) yüksektir. Ancak bu ülkeler arasında da farklılıklar olmaktadır. Özellikle İrlanda, İspanya ve İtalya da gençler arasında gösterilere ve protestolara katılım eğilimi daha yüksektir. Ancak artık internet uygulamaları ile siyasal katılım Avrupalı gençler arasında yaklaşık yüzde 50’si tarafından kullanılırken bu tür katılımın 2014 yılından sonraki dört yılda arttığı görülmüştür.²⁴

Avrupa’da son yıllarda artan göç ve mülteci konuları, İslam karşıtlığı gibi konuların ön plana çıkması ile birlikte aşırı sağ partilerin güçlenmesine ve seçimlerde oylarının artmasına sebep olmuştur. Bunun en bariz örneklerinden birini Almanya’da ve Avusturya’da görebiliriz. Almanya’da gençlerin Yeşiller partisine oy verdiği görülmektedir. Yeşillerin söylemlerini daha çok küresel ısınma, doğanın korunması gibi konulardan yana bir tavır sergilemesi gençlerin oylarını almasında etkili olmuştur. Aynı zamanda Avrupa’da merkez sağ ve merkez sol partiler gençlere yabancılaşmış, gençlerin beklentilerine ve siyasi söylemlerine etkisi azalmıştır. Ayrıca bu durumun etkili olmasında bir diğer etken olarak sosyal medya kullanımının yaygınlaşıp bazı Youtuber ve Blogger’ların genç seçmenin tercihinde etkili olduğu görülmektedir.

²⁴ EU Youth Report 2015, s: 242-253.

Türkiye’de yapılan araştırmalar çerçevesinde gençlerin genellikle siyasi katılım oranları ve siyasete ilgilerinin düşük olduğu belirtilir. Bu oranın genelde yüzde 10’u geçmediği görülür.²⁵

Türkiye’de genelde gençler, “*siyasi parti gençlik kollarında, taraftar gruplarında, sol\sosyalist hareketler içinde, kadın hareketi ve LGBT hakları*” gibi gençlik hareketlerinde aktif olarak katılımında bulunmaktadırlar.²⁶ Yapılan araştırmaların bulgularına bakıldığında siyasal katılım biçimlerinden oy kullanımı gençler tarafından daha çok tercih edilmektedir. Aynı zamanda Türkiye’deki gençlerin ikinci bir rağbet ettikleri katılım türü ise dayanışma kampanyaları olmaktadır. Bunun en belirgin örneğini Van Depreminde görebiliriz.

Türkiye’deki gençliğin sivil oluşumlara katılımı da daha çok öğrenci toplulukları, gençlerin kendilerinin kurmuş oldukları ve kendileri tarafından yönetilen sivil oluşumlardır. Gençlerin daha çok bu gibi topluluklara katılımlarında yatan neden yaş hiyerarşisine maruz kalmamaları ve bu gibi oluşumların kendileri tarafından yönetilmeleridir.²⁷ Ayrıca Türkiye’de gençler arasında yaygın görülen katılımlar arasında “*bağış yapmak, yürüyüş, gösteri ve internetten mesaj yazmak*” gibi katılımlar da vardır.²⁸

Yapılan araştırma bulguları çerçevesinde Türkiye’de sosyo-ekonomik statüsü düşük gençlerin siyasal katılım yollarından biri olan oy kullanımına yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip gençlere göre daha çok rağbet ettikleri görülmüştür.

²⁵ KONDA, “Türkiye’de Gençlerin Katılımı”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi Kitapları No:3, İstanbul, Ocak 2014, s:43-46.

²⁶ Volkan YILMAZ, Burcu OY; “Türkiye’de Gençler ve Siyasi Katılım: Sosyo-Ekonomik Statü Fark Yaratıyor mu?”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Şebeke Gençlerin Katılım Projesi Kitapları No:5, İstanbul, Şubat 2014, s: 41-43.

²⁷ A.g.e

²⁸ KONDA, Türkiye’de Gençlerin Katılımı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi Kitapları No:3, İstanbul, Ocak 2014, s: 43-46.

Ayrıca toplumda farklı etnik ve dini kimliğe sahip gençlerin de siyasal katılım biçimlerinden oy kullanımına daha çok rağbet ettikleri²⁹ ve siyasal toplumsallaşmalarının daha erken yaşlarda başladığı da görülmüştür. Ayrıca yapılan istatistiksel analizlerin sonuçlarına göre gençlerin siyasal katılımlarında demografik faktörlerin (cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik statü, gelir, eğitim) de etkili olduğu görülmüştür. Aynı zamanda siyasete katılım gösteren gençlerin tercihlerinde ise aile bireyleri, arkadaş çevreleri, siyasi parti liderleri ve parti liderlerinin kişiliklerinin etkili olduğu da bir diğer araştırma bulgularından biridir.³⁰

Gençlerin siyasal, ekonomik ve toplumsal konulardaki tutumlarında dini hassasiyetleri, mezhepleri ve etnik kimliklerinin etkili olduğu görülmüştür. Aynı zamanda gençler arasında dini hassasiyetin, mezhebin ve etnik kimliklerin özellikle siyasi parti yandaşlıklarında daha etkin bir rol oynadığı görülmektedir. Bu gibi kimlikler (mezhep, etnik köken) gençlerin doğuştan kazanmış oldukları kimlikler oldukları için onların siyasal, ekonomik ve toplumsal konulara ilişkin düşüncelerinin oluşumunda doğrudan bir etken konumundadır.³¹

Türkiye’de 30 Mart 2014 yerel seçimleri, 7 Haziran 2015 genel seçimleri ve 24 Haziran 2018’de yapılmış olan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili seçimlerinde genç seçmenin tercihinin karşılaştırmasına bakarak Türkiye’de genç seçmenin tercihinin ne yönde olduğunu söyleyebiliriz.

30 Mart 2014 yerel seçimlerinde yeni oy kullanmış olan genç seçmenden AKP yüzde 33 oy almıştır. Yüzde 31 CHP, yüzde 19 MHP ve yüzde 17’dedir.³² Yani genç seçmenin yüzde 17’si AKP, CHP ve MHP dışında oy

²⁹ Volkan YILMAZ, Burcu OY; “Türkiye’de Gençler ve Siyasi Katılım: Sosyo-Ekonomik Statü Fark Yaratıyor mu?”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Şebeke Gençlerin Katılım Projesi Kitapları No:5, İstanbul, Şubat 2014, s: 41-43.

³⁰ Emre ERDOĞAN, “Olasılıksızlığın Kuramını Anlamak: Türk Gençliği ve Siyasal Partilere Katılım”, Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Der. : Cemil BOYRAZ, TÜSES Yayınları, 2009, s:59-83.

³¹ Kemal KILIÇ, “Kentsel Gençlik Araştırması Anketi Bağlamında: Gençlerin Siyasal Eğilimlerini Etkileyen Faktörler”, Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Derleyen: Cemil BOYRAZ, TÜSES Yayınları, 2009, s:17-55.

³² IPSOS Sosyal Araştırmalar Enstitüsü, Sandık Sonrası Araştırması 30 Mart 2014

verdiği görülmektedir. 7 Haziran 2015’de yapılmış olan genel seçimlerde ise 18-24 yaş aralığındaki gençlerden AKP yüzde 39 oy almıştır. Aynı yaş grubundaki seçmenden CHP yüzde 17, MHP yüzde 19, HDP ise yüzde 22 oy almıştır.³³ Söz konusu seçim, HDP’nin ilk kez barajı geçtiği seçim olmuştur ve 18-24 yaş aralığındaki seçmenden yüzde 22 gibi bir oy oranına sahip olması gençler tarafından desteklenen ikinci parti olmuştur.

2018’deki Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili seçimlerinde ise 18-29 yaş aralığındaki genç seçmenin tercihlerine baktığımızda ise bu yaş grubundaki seçmenden Recep Tayyip Erdoğan yüzde 50, Muharrem İnce yüzde 30, Selahattin Demirtaş yüzde 11, Meral Akşener yüzde 8, Temel Karamollaoğlu yüzde 1 oy oranına sahiptir.

Milletvekili seçimlerinde ise aynı yaş grubundaki seçmenin oy tercihine baktığımızda AKP yüzde 40, CHP yüzde 23, HDP yüzde 16, MHP yüzde 9, İyi Parti yüzde 10, Saadet Parti’si yüzde 1 oy almıştır.³⁴ Bu sonuçlara göre gençler arasında en çok desteklenen lider ve parti, Recep Tayyip Erdoğan ve AKP olmuştur. Diğer bir önemli olan oran ise HDP’nin gençler tarafından desteklenen üçüncü partiye düşmesidir. Ancak bu düşüş MHP ve İyi Parti’nin oranından yüksektir.

23 Haziran 2019’da³⁵ yapılan İstanbul Büyükşehir Belediye Seçimlerindeki sandık analizine baktığımızda ise Ekrem İmamoğlu’nun gençler tarafından desteklendiği görülmektedir. Yaş gruplarına göre oy dağılımına baktığımızda 18-32 yaş aralığındaki gençlerden Haziran seçimlerinde Binali Yıldırım yüzde 30 oy alırken, Ekrem İmamoğlu yüzde 58 oy aldığı görülmektedir. Haziran’da yapılan seçimlerdeki oy oranının Ocak ve Mart ayına göre değerlendirildiğinde 18-32 yaş aralığındaki gençlere arasında Ekrem İmamoğlu’nun oyu yüzde 21 oranında artarken, Binali Yıldırım’ın oyunun yüzde 6’ya düştüğü görülmektedir.

³³ IPSOS Sosyal Araştırmalar Enstitüsü, 2015 Genel Seçim Sonrası Araştırması, 8 Haziran 2015.

³⁴ IPSOS Sosyal Araştırmalar, 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Milletvekili Genel Seçimi Sandık Sonrası Araştırması, 2 Temmuz 2018

³⁵ KONDA, 23 Haziran 2019 Sandık Analizi ve Seçmen Profilleri, Haziran 2019.

Öğrenciler bazında baktığımızda ise Binali Yıldırım bu kesimden yüzde 5 oy alırken, Ekrem İmamoğlu yüzde 9 oy aldığı görülmektedir. Ocak ve Mart aylarına göre değerlendirildiğinde ise Binali Yıldırım'ın oyu yüzde 2 düşerken, Ekrem İmamoğlu'nun oyu yüzde 1 düşmüştür.

Genel olarak Türkiye'deki genç seçmenin oy verme davranışına baktığımızda 2019'dan sonra bir değişime uğradığı gözükmektedir. Bu durumun aday profilli olabileceği gibi, yapılan analizler çerçevesinde bakıldığında yaş aralığı daha düşük olan gençlerin CHP'yi ve CHP'nin adayının desteklediğini görmekteyiz. Yaş ilerledikçe ise AK Parti'ye doğru bir yönelim gözlenmektedir. Genelde bu yaş aralığı 25-26 yaş sonrası başlamaktadır. Diğer yandan AK Parti'nin 2019 sonrasında gençler arasında az desteklenmesinin bir diğer nedeni de önceden oyunu AK Parti'ye veren bu gençlerin kararsız kalması ve oy kullanmak istememesidir. Ayrıca genç seçmenin yerel seçimlerdeki tercihi ile genel seçimlerdeki tercihinin de farklılaştığını da bizlere göstermektedir. Yerel seçimler de aday faktörünün ön plana çıktığı görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

SEÇMENLERİN SİYASİ TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERE YAKINDAN BAKMAK

1. Faktörleri Ağırlıklandırmak: Genel ve Özel Faktörler

Genel olarak seçmenin tercihi siyasal partilere olan yakınlığı, siyasi parti lideri, liderin imajı, parti tipi, liderin söylemleri gibi faktörlerin yanı sıra bireysel faktörler olarak nitelendirebileceğimiz özel faktörlerin de oy verme davranışında etkili olduğu görülmektedir. Bireysel faktörler içinde bireyin yaşı, cinsiyeti, siyasi kimliği, etnik kökeni ve dindarlık düzeyi gibi faktörlerin etkili olduğu görülmektedir.

Genel ve özel olarak nitelendirdiğimiz faktörlerin bazıları seçmen için önemli bir konumda yer alırken bazıları için çok önemli bir konumda yer almamaktadır. Kimi seçmen için bireysel faktörlerin önemli olduğunu ve içinde bulunduğu aile, dindarlık düzeyi, etnik kimliğinin etkili olduğu görülürken, kimi seçmen için bireysel faktörlerin siyasi tercihinde çok etkili olmadığını bunun yerine parti lideri, liderin söylemleri, konjonktürel değişkenler ve ideolojik yönelimlerin etkili olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada ise seçmenin siyasi tercihine etki eden faktörler içinden özel faktörler üzerinde durulmuştur.

2. Özel Faktörler

2.1. Aile Faktörü

Aile kişinin siyasal toplumsallaşması ve siyasal kültürünün oluşmasında etkili olan birincil gruplardan biridir. Aile bireyleri bazı siyasal değerleri, tutumları ve davranışları çocuklarına bilerek veya bilmeyerek aktarmaktadırlar. Genel olarak bakıldığında ise çocukların aile ortamında kendiliğinden siyasal değer, tutum ve davranışları öğrendiği görülmektedir.³⁶ Bireyin ailesinin bir parti yanlısı olduğunu anladığında kendisinin de o partiye eğilimli olması muhtemeldir. Aynı zamanda aynı partiyi destekleyen ebeveynlerin çocuklarının da aynı partiyi destekleme olasılıkları artmaktadır.

Yapılan ampirik araştırma bulgusuna göre bireyin siyasal tercihinde ailenin rolü önemlidir.³⁷ Ancak bu rolün etkililiği bireyin cinsiyetine, yaşına, eğitim düzeyine, çalışma durumuna, medeni durumuna ve ebeveynleriyle birlikte yaşayıp yaşamama durumlarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

2.2. Yaş

Birey farklı yaş dönemlerinde hem fizyolojik olarak hem de siyasal ve toplumsal tutum ve davranışlarında değişimler olacaktır. Bireyin ilk değişimi olarak görebileceğimiz ergenlik dönemi hem fizyolojik ve psikolojik olarak değişmesine neden olabileceği hem de dönemin siyasal ve toplumsal olaylara karşı davranış ve tutumlarında da bir değişim olacaktır. Ergenin gençlik döneminde siyasal tutum ve davranışının şekillenmesinde onun egosantrik bir düşünce eğilimi içinde olması da etkilidir.

Gençlik döneminden orta yaş dönemine geçen bireylerin siyasal yaşama ve konulara karşı daha çok ilgi gösterdikleri ve katılımında buldukları

³⁶ İter TURAN, *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını: 389, İstanbul, 1977, s: 55-57.

³⁷ Kenan AYDIN, Volkan ÖZBEK; "Ailenin Seçmen Davranışı Üzerine Etkisi", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2004\2, s: 144-167.

gözlenmektedir.³⁸ Bu ilginin sebepleri arasında, daha çok bu yaş grubunda bulunan bireylerin belli bir sorumluluk almış olmaları, dünya görüşleri, hayata, toplumsal ve siyasal olaylara karşı bakış ve duruşlarının netleşmiş olması vardır.

Kuşaklara ilişkin olarak yapılan çok sayıda araştırmada, yaşanan siyasal yaşamdaki olayların bireylerin tutum farklılıklarında özellikle de oy verme davranışında etkili olduğu görülmüştür.

Bu konudaki temel varsayımlar ise şöyledir: orta yaşlı ve yaşlı kuşaklarda tutucu eğilimler gözlenirken gençlerde ise değişikliklerden yana olan bir eğilim gözlenmektedir. Ancak şu bir gerçektir ki, çocukluk döneminde edinilen temel değer ve tutumlar, yaş ilerledikçe kolaylıkla ve çok fazla bir değişime uğramamaktadır.³⁹ Özellikle yaş dönemlerine göre siyasal davranış ve tutumlarda farklılıklar ortaya çıktığı görülmektedir.

2.3.Cinsiyet

Kadın ve erkeğin toplumda farklı rollere sahip olmaları, özellikle toplumsal ve siyasal konulara karşı tutum ve değerlerini de etkilemektedir. Siyasal tutum ve değerlerinde de farklılıklar gözlenmektedir.

Yapılan araştırmalarda, kadınların erkeklerden daha tutucu oldukları, seçimlere daha düşük oranlarda katılım sağladıkları, siyasal tercihlerinde duygusal durumlarının etkin olduğu, siyasal önderler içinde daha güçlü olanlara doğru yöneldikleri ve genellikle kocalarına bağlı olarak oy kullandıkları görülmüştür.⁴⁰ Kadınların oylarının yönüne bakıldığında ise daha çok muhafazakar sağ partileri ve otoriter sistemleri destekledikleri görülmektedir.⁴¹

³⁸ Esra Akay ORHAN, *Toplumsal Kültürel ve Katılımsal Boyutuyla Siyasal Davranışın Sosyo-Politik Analizi*, Nobel Yayın Dağıtım, Nisan 2009, Ankara, 1. Baskı, s: 124-131.

³⁹ Ahmet Taner KİŞLALI, "Siyasal Tutumlarda Kuşak ve Cinsiyet Etkenleri", Erişim Tarihi: 24.10.2018 https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001309

⁴⁰ A.g.m.

⁴¹ Şaban SİTEMBÖLÜKBAŞI, *Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyoekonomik Faktörler Isparta Örnek Olayı Araştırması 1995-1999*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2001, s: 62-74.

Türkiye’de kadının oy verme davranışında eşi ve çocuklarının etkili olduğu yapılan birçok araştırmada görülmektedir. Ayrıca kadının küçük bir çevreyle sınırlı kalması bakımından onu yerel konulara karşı daha ilgili olduğu görülmektedir.⁴²

Artık kadının eğitim seviyesinin yükselmesi, toplumsal hayattaki konumunun değişmesi siyasetteki rolünü hem değiştirdiği hem de artırdığı görülmektedir. Kadının eğitim düzeyi, mesleki statüsü, kentteki yaşam seviyesi ve kendi ülkesinin gündemini daha sıklıkla takip etmesi gibi etkenler onun siyasal rolünü de artırmıştır.

2.4.Eğitim

Okulların bireyin toplumsallaşmasında bilgisel ve duygusal olarak katkısı olmaktadır. Bir ülkedeki eğitim sistemi belli bir siyasal kültürün aktarıcısı olabileceği gibi istenmeyen eğilimlerin de aktarıcısı olabilir. Bireylerin okul döneminin uzaması, bireyin okul çevresi ile olan etkileşimi, öğrenim kadrosunun niteliği, rol algıları, örgün eğitim bireyin siyasal toplumsallaşmasında etkilidir.⁴³

Eğitimin bireylerin siyasal davranışları üzerindeki etkisi iki şekilde görülmektedir. Birinci etkisi bireylere siyasal kültürün bilgisel ve duygusal içeriğini aktararak onların inanç ve tutumlarının pekişmesini sağlamasıdır. İkinci etkisi ise siyasal olaylara daha iyi nüfuz ederek gerçekleşen olayları denetleyebilir, etkinlik gösterebilir ve siyasal yaşamda kendisinin önemli olduğu duygusunu edinebilir.⁴⁴

Eğitim ile bireyin siyasal davranış arasındaki ilişki vardır. Eğitim, bireyin siyasal katılımını artırır. Ancak Türkiye’de köy ve kasabalar gibi eğitim seviyesinin düşük olduğu yerlerde kentlere göre daha yüksek oranda bir siyasal katılım gözlenmektedir. Bireylerin eğitim düzeyleri arasındaki

⁴² A.g.e.

⁴³ İlder TURAN, Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını: 389, İstanbul, 1977, s: 57-58.

⁴⁴ A.g.e, s:49.

farklılıkların partilerin toplumsal sınıfların yansımaları olarak görülmektedir.⁴⁵ Bir başka ifadeyle bireylerin eğitim düzeyleri arasındaki ortaya çıkan farklılıklar partilerin seçmen tabanı ile eğitim düzeyi arasındaki farkın bir sonucu olarak değil de, Türkiye'nin siyasal tarihsel süreç içindeki siyasi partilerin oturtulmuş oldukları seçmen kitlelerinin merkez ve çevre bağlamında bölünmesinin dolaylı bir sonucu olarak görülmektedir.

2.5. Sınıf ve Sosyo-Ekonomik Durum

Sosyo ekonomik yapı ile seçmen davranışları arasındaki ilişki pek çok araştırmanın bulgularıyla ortaya konulmuştur.

Araştırmacılar CHP'yi genelde kentlerde yaşayan aydınların, bürokratların partisi ve kırsal kesimdeki toprak sahiplerinin, eşrafın partisi olarak görmüşlerdir. DP ve AP gibi partileri destekleyenlerin ise köylünün, küçük kasabalardaki tüccarların, küçük kentlerde yaşayan dar gelirli olanların olduğu belirtilmiştir.⁴⁶

1960'lı ve 1970'li yıllar Türkiye'sinde toplumsal bir hareketliliğin var olduğu yıllar olmuştur. Toplumda sanayileşmenin bir sonucu olarak köyden kente göçler başlamış ve bu dönemlerde işçi-işveren ayrımından da söz edilmeye başladığı yıllar olmuştur. Seçimler söz konusu olduğunda da “*yerleşim birimi ve toplumsal sınıflar*” bağımsız değişkenler olarak ortaya çıkmıştır. Kalaycıoğlu'nun, İlkey Sunay'ın yapmış olduğu çalışmadan belirtmiş olduğuna göre⁴⁷ 1960-1980 yılları arasında toplumdaki ekonomik dengesizliklerin yoğun olduğu bir dönemdir.

Bu dönemde Türkiye'de bir orta sınıfın yükselmeye başladığı görülür. Bu belirtilen orta sınıf içine işadamları, sanayici, bürokrasinin önde gelenleri dahil edilebilir. Ancak bu sınıf daha çok devlet himayesinde ve desteğiyle

⁴⁵ Şaban SİTEMBÖLÜKBAŞI, Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyoekonomik Faktörler Isparta Örnek Olayı Araştırması 1995-1999, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2001, s: 28-42.

⁴⁶ Üstün ERGÜDER, “Türkiye’de Değişen Seçmen Davranışı Örüntüleri”, Düz. : Ersin KALAYCIOĞLU, Ali Yaşar SARIBAY, Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme, Alfa Yayınları, Ocak 2000, s: 285-308.

⁴⁷ Ersin KALAYCIOĞLU, “1960 Sonrası Türk Politik Hayatına Bir Bakış: Demokrasi Neo-Patrimonyalizm ve İstikrar”, Düz. : Ersin KALAYCIOĞLU ve Ali Yaşar SARIBAY, Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme, Alfa Yayınları, Ocak 2000, s: 387-409.

kurulmuş bir orta sınıftır. Ayrıca bu sınıf devletin ekonomiye müdahalesini destekler. Bu dönemde çevre olarak nitelendirilen köyden kente göç edip kentte gecekondular da yaşayanlar ve burada yaşayanlar köylü kesimden daha çok sokak satıcısı ve esnaf gibi bir grubu oluşturmaktadır. Ayrıca bu sınıf içine kentteki çalışan nüfusun yüzde 10'unu oluşturan işçiler de dahil edilebilir.

Toplumsal ve ekonomik değişiklikler sosyo-politik ayrışmaya da neden olmuştur. Bu ayrışmada merkez-çevre ilişkisinin de farklılaştığı görülmüştür. Merkezdeki bürokrat seçkinlere artık işadamı, tüccar, sanayicide katılmış ve karmaşık bir yapı oluşmuştur. Çevre de ise, kent ve kırsal, kent de gecekondular ve yerleşik grup olarak ikiye ayrıldığı görülmüştür.

1973 seçimlerinde CHP en çok oyu almış ve AP'yi geçmiştir. Bu durum CHP'nin çevre tarafından desteklendiğinin bir göstergesi olarak görülmüştür. Çevre tarafından desteklenmesinin nedeni olarak CHP'nin ortanın solu olarak hareket etmeye başlaması, eski kadrolarının ve İsmet İnönü'nün ayrılması gösterilmiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile koalisyon dönemleri sona ermiştir. Seçmenin siyasi tercihinde ise büyük kent ve sanayileşen bölgelerdeki seçmenlerin oyları AP'den CHP'ye kaymış, geleneksel bölgelerde AP'yi destekleyen seçmenlerin MSP ve MHP'yi destekledikleri görülmüştür. Ayrıca Kalaycıoğlu o dönemde yapılan bir alan araştırmasından da bahseder. Bu araştırmaya göre eğitim düzeyi yüksek, genç, dindar olmayan ve Türkçeden başka bir ana dile sahip seçmenin CHP'yi desteklediği, meslek gruplarından çiftçiler hariç özellikle işçiler ve memurların CHP'yi AP'den daha fazla destekledikleri belirtilmiştir. Sanayileşen bölgelerdeki seçmenlerin CHP'yi, kentleşmiş bölgelerdeki seçmenin AP'yi, gençlerin MHP'yi desteklediği ve dindarların ise AP ve MSP arasında gidip geldiği belirtilmiştir.⁴⁸

1991-2002 yılları arasında siyasi düzene bakıldığında merkezin çevreye olan üstünlüğü zayıflamış ve çevrede bulunan partiler güçlenmiştir.⁴⁹ 2002 genel seçimlerinde çevrede bulunan bir parti olan AKP'nin gelmesi bu

⁴⁸ A.g.e.

⁴⁹ Tunca ÖZGİŞİ; "Türkiye'de Toplumsal Değişimin Siyasi Katılıma Etkisi", TESAM Akademik Dergisi, 2014, Cilt:1, Sayı:1, s: 52-101.

güçlenmeyi pekiştirmiştir. AK Parti'nin seçim başarısının altında yatan bir etken olarak kendisinden önceki seleflerinin yapmış olduğu hatalardan ders alarak seçmenler arasında geniş tabanlı bir sınıfsal ittifak yaratmasıdır. Bu sınıfsal ittifak içerisinde bir yandan neo-liberal küreselleşmeden fayda sağlayan zengin kesimler diğer yandan hem kırsal kesimde hem de metropollerin kenarında yaşayan yoksul ve temel haklardan faydalanamayan bir kesim vardı. Aynı zamanda yükselen Anadolu şehirlerindeki küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin desteğini alarak Refah Partisi'nin yükselişini sağlayan bu sınıf AK Parti'nin de yükselişinde önemli bir etkiye sahip olmuşlardır.⁵⁰

Yıldırım, AKP'nin "*dindar burjuvazi, esnaf, işçi ve köylü kesimlerden oy almakla beraber çoğu araştırmacıya göre gelişmekte olan Anadolu sermayesi ve orta sınıfını temsil etmekte*" olduğunu belirtir. Aynı zamanda birçok araştırmanın yapıldığı sonuçlar çerçevesinde Yıldırım, merkez-çevre modeli çerçevesinden bakıldığında AKP'nin çevrede yer aldığı ve küçük ve orta büyüklükteki işletme sahipleri tarafından desteklendiğini de belirtir. Ayrıca AKP'yi "*kültürel olarak muhafazakar, siyasi olarak ılımlı otoriter ve milliyetçi ve iktisadi olarak liberal yeni orta sınıfın*" desteklediğini de belirtir. Bu orta sınıfın yanı sıra işini kaybeden birçok alt sınıfta temsilcisi olduğunu belirtir.⁵¹

Son yapılan seçimlerdeki (24 Haziran 2018) oy oranlarına bakıldığında oy oranları değişiyor gibi gözükse de aslında siyasal hayattaki partilerin toplumsal tabanının değişmediği görülebilir. İllerin oy dağılımına bakıldığında seçim sonuçlarının ve son 7 yılda yapılan tüm seçimlerde farklı siyasi coğrafyaya bölündüğü görülebilir.⁵² Buna göre AK Parti'nin hakim olduğu bölgelere bakıldığında MHP ve İyi Parti'nin var olduğu, muhafazakar hayat tarzının ağırlıklı olduğu ve illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine bakıldığında daha çok gelişmişlik seviyesi geride kalan bölgelerdeki seçmenler

⁵⁰ Ziya ÖNİŞ, "Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Ekonomi-Politigi", Edt. : Hakan YAVUZ, AK Parti Toplumsal Değişimin Yeni Aktörleri, Kitap Yayınevi, Şubat 2010, s: 259-286.

⁵¹ Engin YILDIRIM, "Emek Karşısında Adalet ve Kalkınma Partisi", Edt. : Hakan YAVUZ, AK Parti Toplumsal Değişimin Yeni Aktörleri içinden, Kitap Yayınevi, Şubat 2010, s: 287-307.

⁵² KONDA, , Siyasal ve Toplumsal Araştırmalar Dizisi, Temmuz '18 Barometresi.

tarafından desteklendiği görülür. CHP'nin hakim olduğu bölgelere bakıldığında ise kentleşmiş, modern hayat tarzının ağırlıklı olduğu ve illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine bakıldığında gelişmişlik seviyesi ileride olan illerdeki seçmenler tarafından desteklendiği görülür. Son olarak ise HDP'nin hakim olduğu bölgelere baktığımızda ise illerin ekonomik gelişmişlik seviyesine kıyasla daha geride olan ve ayrıca kimlik meselelerinin etkin olduğu illerdeki seçmenler tarafından desteklendiği görülür. Aynı zamanda MHP ve İyi Parti gibi partilerin ise ülke genelindeki dağılımına bakıldığında ise İyi Parti'nin sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından ülke ortalamasındaki orta-üstü, Ege ve Marmara kıyılarında yaşayan milliyetçi ve seküler ve aynı zamanda daha önce oy kullanmayan bir taban tarafından desteklendiği, MHP'nin ise orta-altına yerleştiği görülür.

Parti seçmenlerinin profilin de son 5 yılda demografik, ekonomik, kültürel ve sosyolojik durumlarına bakıldığında belli kimlik kümelerine sıklıkla görülür.⁵³

AK Parti'nin kadınlardan, yaşlılardan, lise altı eğitilmişlerden, dindar muhafazakar hayat tarzına sahip bireylerden ve yeni orta sınıf ve alt gelir grubunda bulunan seçmenlerden yüksek oy aldığı görülür. Aynı zamanda AK Parti seçmeninin daha çok ev kadını olduğu, bunu çiftçi, esnaf ve işçiler tarafından desteklendiği de söylenebilir. CHP'nin ise erkeklerden, yaşlılardan, üniversite eğitilmişlerden, “modern hayat tarzına” sahip üst gelir sınıf ve alt gelir grubunda bulunan seçmenlerden yüksek oy aldığı görülmektedir. CHP seçmenin ayrıca özel sektör çalışanları tarafından daha çok desteklendiği, bunu öğrenciler ve emekliler takip ettiği görülmektedir. MHP, erkeklerden, gençlerden, lise eğitilmişlerden, geleneksel muhafazakar hayat tarzına sahip orta-alt sınıf seçmenler tarafından desteklendiği görülmektedir. İyi Parti de gençler, üniversite eğitilmişler, geleneksel hayat tarzına sahip orta-üstü sınıf seçmenler tarafından desteklendiği, HDP'nin ise etnik kimliği daha ön plana çıkan, işsiz ve çiftçi seçmenler tarafından desteklendiği görülmektedir.

⁵³ A.g.e

Yapılan ampirik çalışma bulgularından birinde seçmenin gelir düzeyi yükseldikçe merkez partilere doğru bir yönelimi olduğu görülmektedir.⁵⁴ Bir başka yapılan çalışmada bireylerin siyasi tercihlerin de sosyo-ekonomik değişkenler arasında bulunan eğitim düzeyi, toplam geliri, mesleği gibi değişkenlerin de anlamlı farklılaşmalar görülmektedir.⁵⁵

Parti tercihlerinde seçmenin çalışma konumu, eğitim düzeyi, siyasal sosyalizasyon içindeki durumları, toplumsal politik konulardaki görüşleri etkili olan diğer sosyo-ekonomik değişkenler arasında görülmektedir.⁵⁶ Belli bir gelir düzeyinde bulunanların eğitim durumları, çalışma durumları ve aynı zamanda çalıştıkları işin niteliği ve konumu, yaşadıkları şehir, bireylerin siyasi tercihlerinde aynı parti kümelerinde buldukları görülmektedir.

2.6. Etnik Kimlik

Etnik kimliğin temelinde olan “*kan-soy-akrabalık*” bağı bireyin toplumsal hayatındaki pratiklerini devam ettirirken etnik kimliğinin ön plana çıkması durumunda etnik grup gerçekliği de ortaya çıkmaktadır. Etnik kimliğin siyasi tercihlerde ön plana çıkmasında daha çok bireylerin etnik kimliklerine göre ayrımcılığa ya da hak ve ayrıcalıklara sahip olduğu düzenlerde kimliğin siyasallaştığı görülmektedir.⁵⁷

Aynı zamanda bireyin etnik kimliği ile birlikte dini inancı ve mezhebi, ekonomik sınıfı da etnik kategorilerle örtüşmektedir. Ayrıca bireyin dini inancı veya mezhebi ve ekonomik durumunun getirmiş olduğu ayrıcalıklar ya da dezavantajlar dışında bireyin etnik kimliği belli bir siyasi parti etrafında kenetlenmektedir.

⁵⁴ Kemal GÖRMEZ; “Türkiye’de Siyasal Yapı ve Siyasal Kültür”, Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 1999, No:1, s: 13-18.

⁵⁵ Muzaffer SENCER, Türkiye’de Sınıfsal Yapı ve Siyasal Davranışlar, May Yayınları,1974, s: 97-153.

⁵⁶ Necat ERDER, Türkiye’de Siyasi Partilerin Seçmenleri ve Sosyal Demokrasinin Toplumsal Tabanı, TÜSES, Mayıs, 1995, s: 202-248; Ayrıca diğer kaynak Necat ERDER, Türkiye’de Siyasi Parti Seçmenleri ve Toplum Düzeni, TÜSES, Şubat, 1999, s: 105-122.

⁵⁷ Şener AKTÜRK; “Etnik Kategori ve Milliyetçilik: Tek-Etnili, Çok-Etnili ve Gayri- Etnili Rejimler”, DoğuBatı Düşünce Dergisi, Sayı:38, Eylül 2006, s: 23-53.

1940'ların sonlarında ve 1950'lerin başlarında DP, Alevi ve Kürt nüfusun çoğunlukta olduğu Orta ve Doğu Anadolu'daki illerde yaşayan seçmenlerden oy almıştır. Ayrıca DP'nin Kürt nüfusunun yoğunluklu olduğu illerdeki ileri gelenleri parlamentoya seçmesi de bu nüfusun oylarını almasında etkili olmuştur. 1965 seçimlerinde etnik seçmenin TİP'i desteklediği görülmektedir. TİP en yüksek oyunu yüzde 8 ile Diyarbakır'dan almıştır. 1969 seçimlerinde ise TİP, Kürt nüfusun ağırlıklı olduğu illerde (Tunceli, Adıyaman, Kars) ve İstanbul gibi sanayi kentlerinde yaşayan seçmenden oy aldığı görülmektedir. 1970'lerde MSP de Kürt seçmenin oylarını almıştır. 1973 seçimlerinde ise MSP Kürt nüfusunun yoğun olarak yaşadığı Doğu illerinde (Mardin, Siirt, Van) oy aldığı görülmektedir. 1980 sonrası dönemde de etnik Kürt politikacılar SHP etrafında birleşmişlerdir. Kürt seçmen o dönemlerde SHP'yi destekleyenler ve RP'yi destekleyenler olarak ikiye ayrılmışlardır. RP Kürt nüfusun yoğunlukta olduğu on üç ilde önemli ölçüde desteklenmiştir. SHP ise bazı doğu illerindeki (Diyarbakır, Batman, Şırnak, Mardin, Tunceli) seçmen tarafından desteklenmiştir.

2002 seçimlerinde ise Kürt seçmenin oylarının DEHAP ile AKP arasında bölüştüğü görülmektedir. Kürt milliyetçi partisi 2002 seçimlerin de Diyarbakır'dan ciddi bir destek alırken 2007 seçimlerinde Tunceli, Şırnak ve Hakkari'deki seçmen tarafından desteklendiği görülmektedir. 2009 belediye seçimlerinde de Kürt seçmenin çoğunlukta bulunduğu beş ilde yüzde 50'den fazla bir oyla desteklendiği görülmektedir. Aynı zamanda AKP 2002, 2007, 2011 genel seçimleri ve 2004, 2009 yerel seçimlerinde Kürt seçmen tarafından da desteklenmiştir.⁵⁸

2.7. Din ve İnanç

Günümüz toplumlarında din önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Din, toplumsal hayatın birçok alanında etkili olan faktörlerden biridir. Günümüzde inanılan her dinin iktisadi, sosyal, ekonomik, idari, ahlaki esaslar gibi sosyal düzeni belirleyen kural ve kaideleri bulunmaktadır. Bu

⁵⁸ Şener AKTÜRK, Regimes of Ethnicity and Nationhood in Germany, Russia, and Turkey, Cambridge University Press, 2012, s: 117-194.

sosyal hayatı düzenleyen kural ve kaideler inanan insanların eylemlerinde belirleyici etkenlerdir. Toplumu meydana getiren insanların eylemleri inandıkları dinin kaideleri ile tek taraflı bir etki içinde değildir, aksine karşılıklı bir etki söz konusudur. Din toplum ilişkilerinde kültürü, toplumsal kurumları, toplumsal norm ve değerleri etkilediği gibi ondan da etkilenmektedir. Toplumda birçok insanın hayatında etkili olan din faktörü genelde bireylerin evlilik, aile, eğitim, ekonomi, siyaset, hukuk, sanat gibi alanlarda da karşılıklı bir etkileşim içindedir.

Dinin toplumsal hayatı belirleyen birçok işlevi vardır. Öncelikli olarak en önemli işlevlerinden biri, bireylerin davranışlarında bir zihniyet oluşturması ve onun ideolojik dünyasını etkilemesidir. Günümüzdeki toplumlarda inanılan dinlerin hepsinde inananlarına belli bir zihniyet, ideoloji ve bir dünya görüşü aşılar. Bireyin içinde yaşadığı toplumda meydana gelen olaylara ya da dünyadaki olaylara karşı dinin bireye kazandırmış olduğu zihniyet, ideoloji ve görüşleriyle yaklaşır. Bu davranış, sadece bireyin toplumda meydana gelen olaylara karşı olan tutumunu değil aynı zamanda aile, ekonomi, siyaset, sanat gibi konulara karşı tutumunu da belirler.

Dinin toplumsal hayatı belirleyen bir diğer işlevi ise bütünleştirici etkisidir. Din toplumda belli bir amaç için bir araya gelmiş o dine inanan bireylerin sosyal bütünleşmesini sağlar.

Diğer bir işlev olarak ise bu sosyal bütünleştirmesinin aksine çatışmacı işlevidir. Toplumda inanan insanlar veya inanmayanlar arasında aşıladığı zihniyet, ideoloji ve dünya görüşüne göre birbirleriyle çatışmalarına, muhalefet etmelerine ve hatta savaş gibi durumlara da yol açar.

Bir diğer işlevi ise organizasyon işlevidir. Buna göre belli bir amaç için bir araya gelmiş bireylerin inandıkları dinin zihniyeti ve ideolojisi çerçevesinde bir organizasyon oluştururlar. Bu organizasyonlar daha çok dini grup, cemaat, hareket, parti gibi siyasal ve toplumsal düzeni etkileyen ve aynı zamanda etkilenen oluşumlardır.

Dinin toplumsal işlevlerinde bir diğeri de kimliktir.⁵⁹ Yani, bireyin inandığı dinin kaidelerine göre bir kimlik bilincinin oluşmasını, inandığı dinin oluşturmuş olduğu organizasyona karşı bir aidiyet bilincinin oluşmasını aynı zamanda toplumda meydana gelen olaylara, durumlara karşı bir taraf olma bilincini kazandırır.

Vergin de dinin toplumun bir fonksiyonu olduğunu belirterek, din ve dini hareketlerin toplumu bütünleştirici fonksiyonu olduğuna değinir. Toplumsal farklılaşmanın olduğu durumlarda ise “*din ve dinsel hareketler*” toplumda muhalefet olma biçimine dönüşür. Vergin, daha çok dinin ve dinsel hareketlerin muhalefet ve protesto olgusuna değinmiştir. Wach’tan aktararak iki protesto biçiminden bahseder. “*İç protesto ve dış protesto*”. “*İç protesto*”, dini örgütün içindeki muhalefet ve hoşnutsuzluktur. “*Dış protesto*” ise mevcut sistemin tamamen ortadan kaldırılmasından ziyade daha çok mevcut sisteme karşı yabancı kalmak ve kayıtsızlıktır. Yani müminler, toplumu, değerleri ve kurumları yadsımakta, mevcut sistemin aktarmış olduğu kültürü dışlamakta, siyasal katılımında bulunmaktan kaçınmaktadırlar. Aynı zamanda Hobsbawm’dan aktarmış oldukları bağlamında, dinsel hareketlerin iki yönde olduğunu da belirtmiştir. Buna göre biri “*devrimci*” diğeri de “*reformcu*” dinsel hareketlerdir. “*Reformcu harekete*” göre mevcut sistemde kurumların kusurlarının ya da eksikliklerinin giderilmesidir. “*Devrimci hareket*” ise mevcut sistemin tamamen dönüştürülmesini ve yenileştirilmesidir.

Lanternari’ye göre bir diğeri durum “*millenarist hareket*” olgusudur. Yani “*ezilenlerin dini.*” Bu millenarist hareketi toplumların mevcut sistemlerine karşı koymak için benimsemiş oldukları temel dinsel hareket olarak görmüştür. Çünkü millenarist hareketin dilsel olarak dinsel olduğunu ancak özünün sosyo-ekonomik farklılıklar ve durumlar, siyasal ögelerden kaynaklı olduğunu belirtir. Vergin’in millenarist hareketten kastı, manevi liderlere ya da mürşitlere itaat edildiği takdirde kurtuluşa varılacağından doğan düşüncedir. Millenarist hareketin birçok sosyo-kültürel nedenlerden

⁵⁹ Ejder OKUMUŞ, “Sosyolojinin Din Sorunsalı”, Edt. : Mehmet BAYYIĞIT, Din Sosyolojisi, Palet Yayınları, Şubat 2014, s: 77-103.

kaynaklandığını belirten araştırmacıların fikirlerinden bahseder. Buna göre birçok araştırmacı, onu toplumsal sorunlara karşı bir tepki olarak görmüştür.

Bu görüşlere göre toplumda meydana gelen sorun ve güçlüklerle karşılaşınca mevcut sistemde olan kurumlarla bir çözüm bulunamayınca toplumda gerilimler oluşacak ve bu gerilimler dinsel bir hareket ile giderilebileceği düşüncesidir. Toplumda bu dinsel hareketlere olan yönelimlerin temelinde doyumsuzluk, yoksunluk, stress, sosyolojik ve kültürel olgular bulunmaktadır.⁶⁰

19. yüzyılda dinin siyasetten ayrıştırılması ile birlikte siyasi seçkinler Osmanlı kültürünün temelini oluşturan İslami geleneği dışlamıştır ve Müslüman alt sınıflar, yöneticilerin bu laik tutumunu benimsememişlerdir. Bu durum yönetici seçkinler ile yönetilenler arasında bir boşluk doğurmuş ve bu boşluk giderek daha da keskinleşerek dini bir eksen etrafında devam etmeye başlamıştır.⁶¹

Modernleşme ile birlikte halk sadece ekonomik olarak çıkmazlara itilmemiş aynı zamanda toplumun kendi küçük dünyasından ibaret olan yaşantısında da çıkmazlara sebep olmuştur. Köyden kente göçlere ve halkı şehirlerde gecekondulara yaşamına itmiştir. Ayrıca halkın benimsemiş olduğu adetleri, gelenekleri ve örfleri de yıkmıştı. Bu durumların bir sonucu olarak halk eski düzeni istemiştir. Eski geleneğin getireceği düzen ile kaybettikleri değerleri ve mutlu yaşantıyı tekrar kavuşacaklarını düşünmüşlerdir.⁶²

Türk parti sisteminin en belirgin özelliği 1950-1960 arası dönemde CHP ve DP, 1960'tan sonraki dönemde ise AP ile CHP mücadelesine dayanması, iki egemen parti üzerinde oturması olmuştur. DP'nin 1950 seçimlerini kazanmasında din faktörü etkili olmuştur. Ancak tek başına belirleyici bir etken olmamıştır. DP'nin iktidar olması ile birlikte tek partili

⁶⁰ Nur VERGİN, Din Toplum ve Siyasal Sistem, Bağlam Yayınları, Ekim 2000, s: 13-35.

⁶¹ şerif MARDİN, Bedüzzaman Said Nursi Olayı Modern Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişim, Toplu Eserleri 4, İletişim Yayınları, Ekim 1992, s: 165-232.

⁶² Ahmet YÜCEKÖK, Dinin Siyasallaşması Din- Devlet İlişkilerinde Türkiye Deneyimi, TÜSES Yayınları, 1997, s:42.

dönemin katı laik uygulamalarında gevşemeler olmuştur⁶³ ve daha çok dindar insanlar (muhafazakar Müslümanlar)⁶⁴ DP'yi destekleyip iktidar yaptığı görülmüştür. 1960 darbesinden sonraki yapılan seçimlerde de DP'nin devamı olarak görülen AP halk tarafından da desteklenmiştir.

1972 yılında MSP'nin kurulması ile birlikte dinsel çevreler için siyasal görüşlerinin meşruiyet kazanmasına ve bu görüşteki bireylerin iktidara katılmalarını sağlamıştır.⁶⁵

MNP, MSP, RP, FP ve SP tüm kurulan bu partiler Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldıktan sonra bir diğer partinin yerine kurulan partilerdir ve aynı gelenekten gelenler tarafından yönetilmişlerdir. Aynı zamanda bu partileri destekleyenlerin de toplumun belli bir tabakasını oluşturmaktadır. Bunlar *“taşra kökenli dindar ailelerden gelip Cumhuriyet'in laik eğitim kurumlarında yetişmiş ve genellikle serbest meslekle iştigal eden yeni seçkinler, taşrada ticaret ve sanayiyle iştigal eden dindar girişimciler, hem taşra hem büyük kentlerde yaşayan dar gelirli Sünni dindarlar”*dır.⁶⁶

MNP' e kurulmuş olduğu anda Türkiye'de İslamiyet'in destekleyicisi bir parti olmuştur. İslamcı ideolojiyi savunmuşlardır.⁶⁷ Yavuz'a göre Milli Görüş Hareketi (MGH) etrafında kurulmuş olan birçok partinin *“dindar-muhafazakarlar”* için dinin siyasal alanda temsilcisi olarak görülmüş ve bu kesimin yerel ve ulusal olarak politikaya katılmalarını sağlamıştır. Bu hareketin asıl başarısının ise ekonomik ve kültürel olarak dışlanmış bir kesimin yerel yönetimlerden başlayarak siyasi sisteme katılmalarının sağlanması olarak görmüştür.⁶⁸ Aynı zamanda 1973 ve 1977 genel seçimlerinde MSP'nin Bingöl ve Elazığ gibi Doğu Anadolu'daki Kürt nüfusun çoğunlukta olduğu illerde ve

⁶³ Binnaz TOPRAK, “Türkiye’de Dinin Denetim İşlevi”, Der. : Ersin KALAYCIOĞLU, Ali Yaşar SARIBAY, Türkiye’de Siyaset: Süreklilik ve Değişim, Der Yayınları, s: 387-395.

⁶⁴ Banu ELİGÜR, The Mobilization of Political Islam in Turkey, Cambridge University Press, 2010, s: 1.

⁶⁵ A.g.e

⁶⁶ Ruşen ÇAKIR, “Milli Görüş Hareketi”, Edt.: Yasin AKTAY, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, İslamcılık, Cilt:6, İletişim Yayınları, 2018, 5. Baskı, s: 544-575.

⁶⁷ Ali Yaşar SARIBAY, “Milli Nizam Partisi’nin Kuruluşu ve Programın İçeriği”, Edt : Yasin AKTAY, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, İslamcılık, Cilt:6, İletişim Yayınları, 2018, 5. Baskı, s: 576-590.

⁶⁸ Hakan YAVUZ, “Milli Görüş Hareketi: Muhalif ve Modernist Gelenek”, Edt. : Yasin AKTAY, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, İslamcılık, Cilt:6, , İletişim Yayınları, 2018, 5. Baskı, s: 591-603.

Sivas, Erzurum, Kahramanmaraş, Malatya gibi Orta ve Doğu Anadolu’da Alevi-Sünni nüfuslu illerde güçlü bir seçmen tabanına da sahip olmuştur. ⁶⁹

1980 ve 1990’larda da RP ve onun halefleri de Doğu Anadolu’daki Kürt nüfusun çoğunlukta olduğu ve Alevi-Sünni nüfuslu bölünmüş illerden de güçlü destek almıştır. Buralarda yaşayan nüfusun çoğunluğu daha geleneksel olup İslam’ı daha kapsayıcı olarak gören ve sağcı milliyetçilere sempati duymayan Kürtlerin çoğunlukta bulunduğu seçmenlerdir. ⁷⁰ Ayrıca kırsal kesimlerde bulunan İslami gruplar da oylarını merkez sağ partilere vermektedirler. ⁷¹

2002’de yapılan genel seçimlerde AKP oyların yüzde 34,3’ünü alarak iktidar partisi olmuştur ve o tarihten bu yana iktidar partisi olmayı devam ettirmektedir. AKP kendini “*muhafazakar demokrat*” bir parti olarak tanımlamaktadır. Bu partide Doğu ve Güneydoğu’daki muhafazakar Kürt seçmen tarafından desteklenmiştir. ⁷² Ayrıca AKP’ ye oy veren seçmenin büyük bir çoğunluğunda İslami yaşam tarzına büyük önem vermektedir. Aynı zamanda AKP’nin en güçlü olduğu yerler olarak “*milliyetçiliğin İslamiyet kadar güçlü olduğu Sünni-Türk yoğunluklu Orta ve Doğu Anadolu*” daki illerde yaşayan seçmenlerdir. ⁷³

Yapılan ampirik araştırma sonuçlarına göre dindarlığın parti tercihi üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Dindarlığın daha ön planda olan seçmenlerin siyasi parti tercihinde daha çok Sünni liderler tarafından yönetilen ve merkez sağ partileri tercih ettikleri görülmektedir. Daha düşük dini inanca sahip bireylerin ya da laik yönelimli seçmenlerin ise merkez sol partileri tercih ettikleri görülmektedir. ⁷⁴

Aynı zamanda yapılan bir diğer çalışmada ise 2002-2017 yılları arasında yapılan seçimlerde dinin en belirgin etkisinin olduğu iki ili

⁶⁹ Banu ELİGÜR, *The Mobilization of Political Islam in Turkey*, Cambridge University Press, 2010, s: 71.

⁷⁰ A.g.e. s: 78.

⁷¹ A.g.e. s: 69.

⁷² A.g.e. s: 243.

⁷³ Hakan YAVUZ, *Erbakan’ dan Erdoğan’ a Laiklik Demokrasi Kürt Sorunu ve İslam*, Çeviri: Leman Adalı, Kitap Yayınevi, Kasım 2011, s: 131-136.

⁷⁴ Ali ÇARKOĞLU; “Political Preferences of the Turkish Electorate: Reflections of an Alevi-Sunni Cleavage”, *Turkish Studies*, 6:2, 2005, s: 273-292.

gösterebiliriz: Tunceli ve Bingöl.⁷⁵ Yapılan seçimlerin sonuçlarına göre Tunceli’de daha çok sol ve etnik Kürt hareketi arasında oyların gidip geldiği, Bingöl’de ise seçim yarışı AKP ile etnik Kürt hareketi arasında gidip gelmektedir. Bu iki ile baktığımızda burada yaşayan seçmenlerin etnik kökenleri çoğunlukla aynı olmasına rağmen mezhepsel farklılıklar ve dindarlık düzeyi arasında farklılıkların olması seçmenin parti tercihinde etkili olduğu görülmektedir. Türk seçmenin de dindarlık düzeyi, dini inanç ve mezhepsel farklılıklar parti tercihinde önemli bir bağımsız değişkendir.

⁷⁵ Murat KAÇER, Yılmaz BİNGÖL; “AK Parti Dönemi Sünni ve Alevi Zazaların Seçmen Davranışları”, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:8, Cilt:8, Sayı:15, Bahar 2018.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENÇ SEÇMENLERİN SİYASİ TERCİHLERİ: İSTANBUL

ÖRNEĞİ

1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Toplumun bir kesimini oluşturan genç kuşak, kendinden önceki diğer kuşaklardan farklı özellikler gösterir. Bu özellikler belirli bir dönemde yetişen genç kuşağın ekonomiye, siyasete ve kültürel konulara karşı duruşunu da belirler. Kuşakların sınıflandırılması ile o dönemdeki gençlerin genel özellikleri hakkında bilgi sahibi oluruz. Bu sınıflandırmaya göre sessiz kuşak, bebek patlaması (“baby boom”) kuşağı, X, Y, Z kuşağı gibi beş kuşaktan bahsedilir.⁷⁶

Bu kuşakların sınıflandırılmasında o dönemde yaşanmış olan olaylar etkilidir. Konumuz gereği bu sınıflandırmaya göre çalışmamızda ele aldığımız kuşak, Y kuşağıdır. Bu kuşak TÜİK verilerine göre Türkiye nüfusunun yüzde 35’ini oluşturur. Bu kuşağın gençlerinin genel özelliklerine bakıldığında otoriteye isyan eden, sosyal çevrelerindeki herkesi ve her şeyi sorgulayan, teknolojiyi yakından takip edip sosyal hayatlarını teknolojinin getirdiği yenilikler çerçevesinde idame ettiren, her zaman farklı ve yeni olanı arayan, belirgin ve sert kurallara tepki gösteren gençliktir. Bu nedenlerden dolayı bu kuşak sınıflandırması içine dahil ettiğimiz bireylerin de yaşadıkları dönemde gerçekleşen toplumsal-politik konulara karşı duruşları ve düşünceleri de farklı olacaktır.

Aynı şekilde bu bireylerin oy verme davranışları da diğer kuşaklardan farklılıklar gösterecektir. Aynı zamanda bu kuşakların yaşları, cinsel kimlik ve yönelimleri, eğitimleri, meslekleri, etnik kökenleri, dini inançları ve içinde yer aldıkları sosyal sınıf da oy verme davranışlarında etkili değişkenler olacaktır.

⁷⁶ Vehbi BAYHAN, “Türkiye’de Gençlik: Sorunlar, Değerler ve Değişimler”, Edt.: Mehmet ZİNCİRKIRAN, Düünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, Dora Yayınları, 2017, 6. Baskı, s. 353-385.

Lower, Y kuşağının doğum yıllarının kesin olarak belli bir yıl aralığında belirlenmediğini, ancak 1980-2001 yılları arasında doğanlar için kullanıldığını belirtmektedir. Bu nesil için “*Millenium Generation, Millenials, Entitled Generation, Echo Boom*” gibi isimlerde verildiğini belirtmiştir.⁷⁷

Y kuşağı genel olarak baktığımızda özgürlüklerine düşkün, teknolojiyi yakından takip eden, hayatlarını rahat bir şekilde yaşamak isteyen, iyi eğitilmiş, otoriteye karşı gelen, yeniliklere kolay adapte olabilen ve çabuk vazgeçen bir nesildir. Bu özellikleri göz önünde bulundurarak siyasi tercihleri arasında bir ilişki olduğunu görebiliriz. Bu gençler daha çok küreselleşmenin ve kültürlerarası etkileşimlerin çok fazla etkin olduğu bir dönem de yetiştikleri için toplumsal ve siyasal konulara karşı tutum ve davranışları da farklılık göstermektedir. Aynı zamanda bu etki oy davranışlarında da görülmektedir.

Türkiye’deki Y kuşağının özelliklerine baktığımızda ise bu kuşağın içinde doğmuş olanların genelde özgürlüklerine düşkün, iyi eğitilmiş bireyler oldukları, otoriteye karşı gelen, teknolojik yenikleri yakından takip edip bu yeniliklere kolay adapte olabilen bir nesildir. Ayrıca bu nesil küreselleşmenin etkilerinin çok fazla olduğu bir dönemde de yaşamaktadırlar. Bu kuşak dijital medyanın etkisi altında büyüyen bir nesil olma özelliğine de sahiptir.

Seçmen davranışının siyasi tercihlerini etkileyen faktörlere bakıldığında özellikle bireyin yaşı, cinsiyeti, eğitimi, geliri, mesleği ve yerleşim yeri gibi faktörlerin seçmen davranışında etkili olduğu görülmektedir. Bu çalışmada ise amacımız bu faktörlerin yanı sıra bireyin sosyo-ekonomik durumu, dini inancı, etnik kimliği gibi faktörleri de ekleyip bu faktörlerin genç seçmenin siyasi tercihlerine ilişkin etkilerini tespit etmektir.

Bu bağlamda seçmen davranışının esas olarak iki şekilde kendisini gösterdiği söylenebilir. Bunlar, oy kullanıp kullanmama ile bu oyu ne şekilde kullandığıdır.

⁷⁷ Judith LOWER, “Brace Yourself Here Comes Generation Y”, *Critical Care Nurse*, Oct 2008, 28(5), 80-85.

Ayrıca Y kuşağı yaş aralığı: Miller ve Washington (2011)’a göre 1980-2000; Arsenault (2004)’e göre 1981-2000; Wasburn (2000)’a göre 1982-2003.

2. Araştırmanın Hipotezleri

Yapılan çalışmalarda bireyin demografik değişkenleri ve etnik kimliği, dini inancı parti tercihlerinde bulunurken etkili bağımsız değişkenler olarak belirtilmiştir. Bu bağımsız değişkenlere genç bireyler de sahip olduklarından onlardaki etkisinin ne düzeyde olduğunu incelemek istediğimiz için araştırmamızdaki genç seçmenin dini inancı, etnik kimliği, eğitim durumu, sosyo-ekonomik durumu ve cinsiyeti bağımsız değişkenler olarak aldık.

Birey oy kullanırken bir parti tercihi bulunur. Bireyin parti tercihi de bağımlı değişken olarak aldık. Partiyi tercih ederken seçmenin bu davranışını etkileyen faktörler vardır. Biz iki dinamiğe ayırarak incelediğimiz sosyolojik ve psikolojik faktörleri bağımlı değişkenler olarak aldık. Bağımlı değişken olarak aldığımız bu faktörleri daha önce yapılmış olan bir ölçek çalışması uyarınca aldık.

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

H1: Genç seçmenin dini inancı parti tercihi üzerinde etkilidir.

H2: Genç seçmenin dini inancı oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörler üzerinde etkilidir.

H3: Genç seçmenin dini inancı oy verme davranışını belirleyen psikolojik faktörler üzerinde etkilidir.

H4: Genç seçmenin etnik kimliği parti tercihi üzerinde etkilidir.

H5: Genç seçmenin etnik kimliği oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörler üzerinde etkilidir.

H6: Genç seçmenin etnik kimliği oy verme davranışını belirleyen psikolojik faktörler üzerinde etkilidir.

H7: Genç seçmenin eğitim durumu parti tercihi üzerinde etkilidir.

H8: Genç seçmenin eğitim durumu oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörler üzerinde etkilidir.

H9: Genç seçmenin eğitim durumu oy verme davranışını belirleyen psikolojik faktörler üstünde etkilidir.

H10: Genç seçmenin sosyo-ekonomik durumu parti tercihinde etkilidir.

H11: Genç seçmenin sosyo-ekonomik durumu oy verme davranışı belirleyen sosyolojik faktörler üstünde etkilidir.

H12: Genç seçmenin sosyo-ekonomik durumu oy verme davranışı belirleyen psikolojik faktörler üstünde etkilidir.

H13: Genç seçmenin cinsiyeti parti tercihinde etkilidir.

H14: Genç seçmenin cinsiyeti oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörler üstünde etkilidir.

H15: Genç seçmenin cinsiyeti oy verme davranışını belirleyen psikolojik faktörler üstünde etkilidir.

3. Araştırmanın Kapsamı ve Örneklemi

Araştırmada bilimsel araştırma yöntemlerinden anket kullanıldı. Anket uygulamalarından ise internet üzerinden hazırlanmış olan anket programı tercih edildi. Araştırmanın örnekleme, kolay örnekleme türüdür. Bu teknikle esas olan ankete cevap veren herkesin örneğe dahil olmasıdır. Katılımcı bulma işlemi istediğimiz sayıya ulaşıncaya kadar devam etmiştir. Ulaşabilen ve arzu eden herkes ankete katılmıştır.

Araştırma kapsamı, İstanbul'da yaşayan 18-30 yaş aralığındaki gençliktir. Araştırmanın evreni İstanbul 2018 TÜİK verilerine göre, 15-29 yaş nüfusu 3 milyon olarak belirtilmiştir. Araştırmanın everenini temsil edecek kabul edilebilir örneklem büyüklüğünü verebilecek olan Balci'nin⁷⁸ tolerans gösterilebilir hata için gerekli örnek büyüklüğünde yüzde 5'e tekabül eden 384 örneklem alınmıştır.

Araştırma 18-30 yaş aralığının da 413 genç ile Google Doc programına yüklediğimiz anket üzerinden yapılmıştır. Anket Y Kuşağı ile yapılmıştır.

⁷⁸ Ali BALCI, Sosyal Bilimlerde Araştırma, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2001, s: 107.

Ancak Y Kuşağının doğum aralığı 1980-2000 yılları arasına tekabül etmektedir. Çalışmamızda ise 1990-2000 doğumlu Y kuşağı hedef alındı. Bu gençlerin yaş aralığı ise 20 ila 30 yaş aralığını kapsamaktadır.

Çalışmamızda yaş aralığını geniş tutmamızın nedeni hedef kitleyi daha kolay ulaşmaktı. 18-19 yaş aralığındaki gençler ise Z kuşağını oluşturmaktadırlar. Bu yüzden ankete cevap veren 29 genci analiz kapsamına dahil etmedik. Analize tabi tuttuğumuz Y kuşağı içinde bulunan 1990-2000 doğumlu gençlerden oluşan 384 gencin siyasi tercihleri üzerinde bir analiz yapılmıştır.

Araştırmanın İstanbul ili çerçevesinde yapılmasının nedeni, Anadolu'nun birçok ilinden bu ile olan göçler, gençlerin üniversite tercihi yaparken ve okumak istedikleri üniversitelerin İstanbul'da olmasıdır. Ayrıca TÜİK verilerine göre genç ve yetişkin nüfus oranının en çok bu ilde bulunması da diğer bir nedendir. İstanbul ayrıca birçok kamuoyu araştırmasının siyasi tutumları ve oy davranışlarını anlamak için özellikle tercih ettikleri bir ili ifade etmektedir. Çünkü İstanbul'un Türkiye'yi en iyi yansıtan ve hepsinden bir parçayı kendisine barındıran il olduğu söylenir.

15-29 yaş aralığında belirtilen genç ve yetişkin nüfus, çalışmamızda 18-30 yaş aralığı olarak alınmıştır. Alt sınır olarak on sekiz yaş almamızın nedeni hem seçme hem de seçilme yaşının kanunlar çerçevesinde bu yaş sınırı olarak belirlenmiş olmasıdır. Üst sınır olarak otuz yaşın alınması yetişkinliğe geçişin son yaş sınırı olmasıdır.

4. Araştırmanın Ölçeği

Çalışmanın uygulama kısmında veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Buna yönelik olarak Mahir Özhan'ın 2018 yılında⁷⁹ yapmış olduğu çalışmasındaki veriler çerçevesinde bir ölçek oluşturulmuştur. Ölçek oluşturulurken demografik değişkenler olan cinsiyet, eğitim ve gelir

⁷⁹ Mahir ÖZHAN, Güneydoğu Seçmeninin Davranışları: Göç, Etnisite ve Din Bağlamında, Ekin Yayınları, 2019, s: 65-71.

durumunun yanı sıra gençlerin etnik kimlikleri ve inancının seçmen davranışının biçimlenmesindeki etkisi de araştırılmak istenmiştir.

Özhan'ın yapmış olduğu çalışmada gençlerin parti tercihlerinde daha çok sosyolojik faktörlerin etkisi altında kaldıkları görülmüştür. Sosyolojik faktörlerden ise çalışmamıza sadece parti liderinin etnik kökeni, inancı ve memleketinin etkisini ölçmeye alındı. Aynı zamanda Özhan'ın çalışmasındaki psikolojik faktörler olarak belirtmiş olduğu ölçek kullanılmıştır. Psikolojik faktörlerin bireyin demografik değişkenlerinin yanı sıra etnik kökeni ve mezhebinin de etkililiği görülmektedir.

Oy verme davranışı ile ilgili soruları sosyolojik ve psikolojik faktörler olarak iki bölüme ayırarak inceledik. Özhan, yapmış olduğu çalışmada açıklayıcı faktör analizi yapmış. Analiz sonuçlarının iki faktörlü bir yapıda olduğu görülmüş; seçmen davranışlarını etkileyen bu faktörler sosyolojik ve psikolojik faktörler olarak değerlendirilmiştir.

Seçmen davranışını etkileyen faktörlerle ilgili temel olan üç tane kuram vardır. Bunlar; sosyolojik, psikolojik ve rasyonel tercih kuramlarıdır.⁸⁰

Sosyolojik model, seçmenlerin ait oldukları grubun iktisadi ve toplumsal konumunu yansıtan bir oy verme davranışını grup üyelikleri ile ilişkilendirir. Bu model daha çok toplumsal gruplaşmanın ve bölünmenin önemine vurgu yapmaktadır. Bu bölünmelerin en önemlileri de sınıf, toplumsal cinsiyet, etnik köken, din ve bölge olmaktadır.

Psikolojik modele göre ise kişisel nitelikler ve değerler seçmen davranışının en belirleyici faktörünü oluşturmaktadır. Bireyin dış dünyadaki uyaranlara karşı göstereceği algı ve yorumlar onun psikolojik yapısına bağlı olacaktır. Diğer bir ifadeyle birey, bilinçaltı ve içgüdüsel baskılar altında bir tercih yapar. Seçmenlerin daha çok parti kimliği ve siyasal partiye duyulan yakınlığa bağlı olarak oy kullanmaktadır. Ayrıca bu model ideolojik olarak oy kullanma ve ideolojik kimliği yansıtırma durumlarını da içermektedir. Bu model

⁸⁰ Mahir ÖZHAN, Güneydoğu Seçmenin Davranışları: Göç, Etnisite ve Din Bağlamında, Ekin Yayınları, 2019, s: 11-19.

de kişinin belli bir partiyle özdeşleşip bu doğrultuda oy kullanmasını temel almaktadır.

Rasyonel tercih modelin de ise seçmenin oy tercihi onun alışmış olduğu bağlılık ve sadakatinden ziyade bir hedefe ulaşmak için kullanılan temel bir araç olarak görülür. Bu model de oy verme hem iktidarın geçmişe dönük olan durumu ve göstermiş olduğu performansa göre seçmenin tercihini nasıl değiştirdiğini hem de seçmeni mevcut sistemdeki siyasa seçenekler arasında bir tercih yapan tüketici olarak görmektedir.

Tüm bu oy verme davranış modellerinden yola çıkılarak hazırlanmış olan ölçek de hem açıklayıcı faktör analizinde hem de doğrulayıcı faktör analizinde seçmenlerin oy tercihinde bulunurken ekonomik oy verme kıstaslarından biri olarak görülmektedir. Ancak seçmenin yönelimini esas belirleyen hususun üç modelli bir yapıdan ziyade ikili bir yapı Türkiye sosyolojik yapısına daha uygun düştüğü görülmektedir. Bu nedenlerden dolayı oy verme davranışı ile ilgili soruları sosyolojik ve psikolojik faktörler olarak iki dinamiğe ayırarak incelenmiştir.

Verilere göre parti liderinin\adayın etnik kökeni, memleketi, dini inancı ve mezhebi, liderin\adayın karizması, ailenin içinde bulunduğu siyasi kimlik, partinin iktidarda olması gibi sorular sosyolojik faktör içinde değerlendirilmiştir. Partinin seçim programı, partinin iyi bir ekonomik gelecek vaat etmesi, bireylerin kimlik taleplerini karşılaması, partinin seçim kampanyaları, sivil toplum kuruluşlarına üyelik, Türkiye'deki sorunlara karşı göstermiş olduğu çözüm önerileri, bireyin ait hissettiği sınıfsal yapı, ekonominin iyi yönetilmesi gibi sorular da psikolojik faktör içinde değerlendirilmiştir.

Oy Verme Davranışı Alt Boyutları	Madde Numaraları
Sosyolojik Faktörler	1,2,3,4,13
Psikolojik Faktörler	5,6,7,8,9,10,11,12,14,15,16,17,18

Çalışmada nominal ve aralıklı ölçek kullanılmıştır. Ayrıca genel olarak çalışmada kategorik ölçek doğrultusunda katılımcıların demografik verileri ve siyasal konulara ilişkin bilgiler kullanılmıştır. Çalışmada katılımcıların oy

verme davranışına ilişkin tutumlarını ölçmeye yönelik olarak beşli Likert ölçeği kullanılmıştır.

Ölçeği oluşturan soruların on dört tanesi demografik, iki tanesi bireyin siyasete ilgili düzeyi, üç tanesi açık uçlu sorulardan ve on sekiz tanesi oy verme davranışı ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Toplam otuz yedi soru bulunmaktadır.

5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapmış olduğumuz çalışmanın alan araştırmasını Covid-19 tedbirleri kapsamında internet üzerinde yapıldı. Anketimizi çevremizdeki genç bireylere ulaştırabildiğimiz ölçüde yaydık. Bu dönem de gençlerin bir kısmına daha az ulaşabildik. Bu nedenle bazı seçeneklere cevap veren katılımcı sayısı çok az olduğu için bazı veri analizlerinde bunları kapsam dışı bıraktık.

Gençler siyaset ile ilgili bir konu veya ankete karşı önyargılı olmalarından kaynaklı “Biz bu anketi cevaplarsak başımıza bir şey gelir mi?” gibi ifadelerle çok karşılaşıldı. Anketi yaparken bireylerin kişisel bilgilerini istemediğimiz kendilerine belirtildi.

6. Araştırmanın Bulguları

Araştırma bulgularını analiz için Ki kare testi, t-testi ve tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Ki kare testini iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki bulunup bulunmadığını anlamak için kullanıldı. Ki kare analiz tablolarındaki hücrelerdeki gözlem sayısı en az 5 değilse o kategori çalışma dışı bırakıldı. Ancak bazı tablolarda 5’den küçük olan kategorileri de tabloya dahil ettik ama analiz yapılırken bu değişkenler çalışma dışı bırakıldı. Bu değişkenleri kullanmamızın nedeni değişkenler arasındaki farkı görebilmek içindir. T-testi ise iki gruba ayrılmış olan değişkenlerin ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için kullanıldı. Tek yönlü ANOVA testini ise ikiden fazla değişkene sahip ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için kullanıldı.

6.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo. 6. 1. 1: Cinsiyet Dağılımına İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	193	50,3	50,3	50,3
Erkek	191	49,7	100,0	100,0
Toplam	384	100,0		

Katılımcılardan kadın ve erkek oranı arasında çok fazla bir oran farkı bulunmamaktadır. Sadece 2 kişi ile kadın katılımcı fazladır.

Tablo. 6. 1. 2: Yaş Dağılımına İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
20	35	9,1	9,1	9,1
21	41	10,7	10,7	19,8
22	46	12,0	12,0	31,8
23	33	8,6	8,6	40,4
24	34	8,9	8,9	49,2
25	35	9,1	9,1	58,3
26	30	7,8	7,8	66,1
27	31	8,1	8,1	74,2
28	35	9,1	9,1	83,3
29	30	7,8	7,8	91,1
30	34	8,9	8,9	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Yaş dağılımı 20 ila 30 yaş aralığı arasını kapsadığı için bu aralıkta en çok ulaştığımız 22 yaşındaki katılımcılar olmuştur. En az ulaşabildiğimiz ise 26 ve 29 yaşındaki katılımcılar olmuştur. Diğer yaşlardaki katılımcılar arasında ise belirgin bir katılım farkı bulunmamaktadır.

Tablo. 6. 1. 3: Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Okuma yazma biliyor	1	,3	,3	,3
Lise öğrencisi	3	,8	,8	1,0
Lise mezunu	17	4,4	4,4	5,5
Ön lisans öğrencisi	21	5,5	5,5	10,9
Ön lisans mezunu	19	4,9	4,9	15,9
Lisans öğrencisi	142	37,0	37,0	52,9
Lisans mezunu	111	28,9	28,9	81,8
Yüksek lisans öğrencisi	42	10,9	10,9	92,7
Yüksek lisans mezunu	19	4,9	4,9	97,7
Doktora öğrencisi	9	2,3	2,3	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında ise “lisans öğrencisi” ve “lisans mezunu” sayısı diğerlerinden çok fazladır. Bunun nedeni 22-30 yaş aralığındaki bireylerin ya halen lisans öğrencisi olması ya da lisans mezunu olmalarından kaynaklanmaktadır. Genelde 20 ila 25 yaş aralığındaki bireylerin

lisans öğrencisi oldukları 25 yaşından sonra ise ya yüksek lisans yapmakta oldukları ya da okulu bitirdikten hemen sonra iş hayatına atıldıkları görülmektedir.

Tablo. 6. 1. 4: Çalışma Durumuna İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çalışmıyor	206	53,6	53,6	53,6
Yarı zamanlı bir işte çalışıyor	29	7,6	7,6	61,2
Tam zamanlı bir işte çalışıyor	149	38,8	38,8	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Katılımcıların içinden “çalışmayanların” sayısı diğerlerine göre oldukça yüksektir. Bunun nedeni halen okumakta olan gençlerin sayısından kaynaklanmaktadır. Bunun yanında kadın katılımcıların birçoğunun çalışmıyor olması ve yüksek lisans yapan katılımcılarında çalışmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo. 6. 1. 5: Maddi Durum İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
2879 ve altı	68	17,7	17,7	17,7
2880-3000	46	12,0	12,0	29,7
3001-5000	100	26,0	26,0	55,7
5001-7000	93	24,2	24,2	79,9
7001-10000	42	10,9	10,9	90,9
10001 ve üstü	35	9,1	9,1	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Maddi duruma ilişkin katılımcılar kendilerinin “3001-5000” arasında bir gelire sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ancak bu gelire sahip olanların çoğu çalışmayıp lisans öğrencisi olan katılımcıların ailelerinin geliridir. Ayrıca bu gruba çalışanların bir kısmını da ekleyebiliriz. İkinci en yüksek olan oran ise “5001-7000” aralığıdır. Bu gelire sahip olanların bir kısmı çalışan yüksek lisans öğrencileri ile çalışmayıp lisans öğrencisi olanların ailelerinin gelirinden oluşmaktadır.

Tablo. 6. 1. 6: Sosyo-Ekonomik Duruma İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Alt	18	4,7	4,7	4,7
Alt-orta	90	23,4	23,4	28,1
Orta	230	59,9	59,9	88,0
Üst-orta	43	11,2	11,2	99,2
Üst	3	,8	,8	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Katılımcılar kendilerini genelde sosyo-ekonomik olarak “orta” olduklarını belirtmektedirler. Ancak bu gruptakilerin içinde geliri “3001-5000” ve “5001-7000” olan katılımcılar daha yüksektir. Ayrıca geliri “3001-5000” olan katılımcıların bir kısmı kendini “alt-orta” olarak da görmektedirler.

Tablo. 6. 1. 7: Etnik Kimliğe İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Türk	334	87,0	87,0	87,0
Kürt	33	8,6	8,6	95,6
Zaza	3	,8	,8	96,2
Arap	5	1,3	1,3	97,7
Diğer	9	2,3	2,3	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Etnik kimliğe ilişkin olan değerlerde kendini “Türk” olarak belirtenlerin sayısı diğerlerine göre oldukça yüksektir. Bunun nedeni Türkiye’nin birçok bölgesinden buraya göç etmiş ailelerin çocuklarının İstanbul’da doğması ve yaşadıkları çevrenin etkisi ile kendi etnik kimliklerini bu doğrultuda belirtmektedir.

Tablo. 6. 1. 8: Kullanılan Dile İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Türkçe	380	99,0	99,0	1,0
Kürtçe	2	,5	,5	99,5
Arapça	1	,3	,3	99,7
Diğer	1	,3	,3	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Evde ya da yakın çevrelerinde konuştıkları dilde ise en çok “Türkçe” kullanılmaktadır. Ayrıca bu kategoride kendi etnik kimliğini “Kürt, Zaza ve Arap” olarak belirtenlerde bulunmaktadır.

Tablo. 6. 1. 9: Dini İnançına İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sünni Müslüman	329	85,7	85,7	85,7
Alevi Müslüman	9	2,3	2,3	88,0
Diğer	46	12,0	12,0	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Dini inancını “Sünni Müslüman” olarak belirtenlerin sayısı oldukça yüksektir. “Diğer” kısımda ise kendini “agnostik, ateist, deist, inançsız, tengri ve bir inanca ait hissetmeyenler” ile kategorilerden “Sünni Müslüman”

kategorisini seçmek yerine kendini “Hanefi, Müslüman” olarak belirtenler de bulunmaktadır.

Tablo. 6. 1. 10: Siyasete İlgili Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlgiliyim	94	24,5	24,5	24,5
Önemişiyorum	107	27,9	27,9	52,3
Bilgi sahibiyim	174	45,3	45,3	97,7
Faaliyetlere katılıyorum	9	2,3	2,3	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Katılımcıların siyasete ilgi düzeyleri en çok “bilgi sahibiyim” kategorisindedir. “Faaliyetlere katılıyorum” kategorisinde bulunanların oranı yüzde 2,3’ tür. Gençlerin oldukça büyük bir kısmı siyasi faaliyetlere katılmamaktadır. Bilgi sahibi olmakla yetinmektedirler.

Tablo. 6. 1. 11: Siyasi Kimliğe İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Milliyetçi	74	19,3	19,3	19,3
Dindar	92	24,0	24,0	43,2
Atatürkçü	63	16,4	16,4	59,6
Solcu	12	3,1	3,1	62,8
Liberal	25	6,5	6,5	69,3
Hiçbiri	100	26,0	26,0	95,3
Diğer	18	4,7	4,7	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Katılımcıların siyasi kimliklerine ilişkin oranlarda genelde kendilerini “Hiçbiri” siyasi kimliğe yerleştirmemektedirler. “Hiçbiri” siyasi kimliği benimsemeyen katılımcıları, kendini “Dindar” olarak belirtenler takip etmektedir. Ayrıca gençlerin benimsemiş oldukları siyasi kimlikleri hem oy verme davranışların da hem de seçtikleri parti ve adaya ilişkin etkileri belirgin bir şekilde görülmektedir.

“Diğer” kısmında ise katılımcıların benimsemiş oldukları siyasi kimlikler içinde “adaletli ve dindar, demokrat, dindar milliyetçi, komünist, laik-bireyselci-liberal, muhafazakar milliyetçi, Müslüman, özgürlükçü, rasyonalist, sol demokrat, sol radikal, sosyalist, Türk İslam ülkücüsü, Türkçü ve herhangi bir kimliği benimsemiyorum” bulunmaktadır.

Tablo. 6. 1. 12: Siyasi Gelişmeleri Takip Ettikleri Platformlara İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Ailem, akrabalarım	44	11,5	11,5	11,5
Tv'deki haber tartışma programı katılımcıları	46	12,0	12,2	23,4
Sosyal medyada takip ettiğim forumlar, bloglar, sayfalar	96	25,0	25,0	48,4
Arkadaşlarım	10	2,6	2,6	51,0
Desteklediğim siyasetçiler	41	10,7	10,7	61,7
Takip ettiğim gazeteciler	24	6,3	6,3	68,0
Hiçbiri	104	27,1	27,1	95,1
Diğer	19	4,9	4,9	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Katılımcıların çoğu siyasi gelişmeleri “sosyal medyadaki forumlar ve bloglar” üzerinden takip etmektedirler. Ancak birçok katılımcı siyasi gelişmeleri takip de “Hiçbiri” kategorisini işaretlemiştir. Genel olarak siyasi gelişmeler çok takip edilmemektedir. Takip edenlerin birçoğu ise sosyal medya üzerinden takip etmektedirler. “Diğer” kısmın da ise genelde “akademisyenler, kendi araştırmalarım ve resmi açıklamalar” olarak belirtenler de bulunmaktadır.

Tablo. 6. 1. 13: Son Genel Seçimlerde Oylara İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
AK Parti	129	33,6	33,6	33,6
AKP Dışındaki	1	,3	,3	33,9
Boş	17	4,4	4,4	38,3
Cevap yok	20	5,2	5,2	43,5
CHP	87	22,7	22,7	66,1
Demokratik Sol Partisi	1	,3	,3	66,4
Geçersiz Oy	1	,3	,3	66,7
Hatırlamıyor	1	,3	,3	66,9
HDP	6	1,6	1,6	68,5
Hiçbiri	21	5,5	5,5	74,0
İyi Parti	20	5,2	5,2	79,2
MHP	15	3,9	3,9	83,1
Oy kullanmadım	55	14,3	14,3	97,4
Saadet Partisi	5	1,3	1,3	98,7
Söylemek İstemiyorum	3	,8	,8	99,5
Yok	2	,5	,5	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Katılımcılar ağırlıklı olarak son genel seçimlerde oylarını AK Parti'ye vermişlerdir ve bunu CHP takip etmektedir. Oy kullanmayanların oranı da oldukça yüksektir. Bunun nedeni birçok gencin okumak için geldikleri İstanbul'a ikametlerinin bulunmaması ve bu ilde yaşayanların bir kısmının oy

kullanmak istemedikleri gibi gelecek seçimlerde de “oy kullanmayacaklarını” belirtmeleridir. “Hiçbiri” ni tercih edenlerin de oranı yüksektir. Gençlerin çoğu ya “oy kullanmamayı” tercih etmekte ya da “hiçbir” siyasi partiyi istememektedirler.

Tablo. 6. 1. 14: “Yarın Genel Seçim Olsa Kime Oy Verirsin?” İlişkin Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Ahmet Davutoğlu	1	,3	,3	,3
AK Parti	81	21,1	21,1	21,4
AK Parti ve MHP dışındaki bir parti	1	,3	,3	21,6
Ali Babacan	13	3,4	3,4	25,0
Bağımsız	1	,3	,3	25,3
Barış Atay	1	,3	,3	25,5
Boş Oy	11	2,9	2,9	28,4
Cevap yok	18	4,7	4,7	33,1
CHP	60	15,6	15,6	48,7
CHP-İyi Parti	1	,3	,3	49,0
DEVA	5	1,3	1,3	50,3
Ekrem İmamoğlu	5	1,3	1,3	51,6
EMEP	1	,3	,3	51,8
Fikrim yok	1	,3	,3	52,1
Gelecek Partisi	5	1,3	1,3	53,4
HDP	4	1,0	1,0	54,4
Hiçbiri	35	9,1	9,1	63,5
İyi Parti	13	3,4	3,4	66,9
Kararsız	40	10,4	10,4	77,3
Kemal Kılıçdaroğlu	1	,3	,3	77,6
Mansur Yavaş	19	4,9	4,9	82,6
Meral Akşener	1	,3	,3	82,8
MHP	7	1,8	1,8	84,6
Oy kullanmayacağım	18	4,7	4,7	89,3
Protesto	1	,3	,3	89,6
Recep Tayyip Erdoğan	30	7,8	7,8	97,4
Recep Tayyip Erdoğan dışındaki	2	,5	,5	97,9
Saadet Partisi	2	,5	,5	98,7
Söylemek İstemiyorum	3	,8	,8	99,5
Yok	2	,5	,5	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

“Yarın genel seçim olsa hangi siyasi partiye oy verirsiniz?” diye sordüğümüzda ise yine AK Parti oranı yüksek çıkmaktadır. Bu oranı CHP takip etmektedir. Ancak hem “kararsız” olanların hem de “hiçbiri” ni tercih etmeyecek olanların oranı da yüksektir. Ayrıca son seçimlerde oyunu bir partiye verenler gelecek seçimler için de “kararsız” olduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra son seçimlerde oyunu “hiçbiri” ne vermek istemediğini söyleyenler gelecek seçimler içinde aynı tercihlerini dile getirmişlerdir. Son seçimlerde oyunu AK Partiye verenler gelecek seçim için oyunu “Recep Tayyip Erdoğan” a vereceğini belirtmektedir.

6.2. İlişkisel Analizler

6.2.1. Cinsiyet ve İlişkisel Analizler

Tablo. 6. 2. 1. 1: Cinsiyet Değişkeni İle Yarıml Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

	Kadın	Erkek	Toplam
AK Parti	45 (%55,6)	36 (%44,4)	81 (%100,0)
Ali Babacan	6 (%46,2)	7 (%53,8)	13 (%100,0)
CHP	36 (%60,0)	24 (%40,0)	60 (%100,0)
İyi Parti	8 (%61,5)	5 (%38,5)	13 (%100,0)
Mansur Yavaş	8 (%42,1)	11 (%57,9)	19 (%100,0)
Recep Tayyip Erdoğan	10 (%33,3)	20 (%66,7)	30 (%100,0)
Kararsız	21 (%52,5)	19 (%47,5)	40 (%100,0)
Oy kullanmayacağım	7 (%38,9)	11 (%61,1)	18 (%100,0)
Hiçbiri	18 (%51,4)	17 (%48,6)	35 (%100,0)
Cevap yok	8 (%44,4)	10 (%55,6)	18 (%100,0)
Toplam	193 (%50,3)	191 (%49,7)	384 (%100,0)

Analizin değerlendirilebilmesi için her bir hücrede 5'ten aşağı bir tercih sayısı olması durumunda, hücre hakkında yorum yapılması güçleşecektir. Bu yüzden "Ahmet Davutoğlu, AK Parti ve MHP dışında herhangi bir parti, Bağımsız, Barış Atay, Boş, CHP-İyi Parti, DEVA, Ekrem İmamoğlu, EMEP, Fikrim yok, Gelecek Partisi, HDP, Kemal Kılıçdaroğlu, Meral Akşener, MHP, Protesto, Recep Tayyip Erdoğan dışındaki, Refah Partisi, Saadet Partisi ve Yok" seçenekleri çıkarılmıştır. Yapılan Ki kare testi sonucunda $\chi^2 = 37,36$ ve $p = 0.167$ bulunmuştur. $P = 0.167 > 0.05$ olduğu için cinsiyet ile parti tercihi arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Çalışmamızda kurmuş olduğumuz H13 hipotezi desteklenmemiştir. Diğer bir ifadeyle gençlerin cinsiyetleri parti tercihlerinde etkili değildir.

Tablo. 6. 2. 1. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Cinsiyete Göre T-Testi Analizi

		\bar{X}	S	t	df	Sig.(2-tailed)
Sosyolojik Faktörler	Kadın	2,3337	,75039	-1,814	382	,070
	Erkek	2,4942	,97090			
Psikolojik Faktörler	Kadın	3,6596	,46814	1,719	382	,086
	Erkek	3,5646	,60633			

$N_{kadın}=193$, $N_{erkek}=191$, \bar{X} = Ortalama, S= Standart sapma.

Sosyolojik ve psikolojik faktörlerin oy verme davranışının cinsiyete göre seçmenlerde farklılık gösterip göstermediğini Independent Samples T- testi ile analiz edilmiştir. Tabloda yer alan bulgulara göre cinsiyetin oy verme davranışını belirleyen hem sosyolojik faktörlerin hem de psikolojik faktörlerin üstünde etkili olmadığı görülmektedir ($t(382)=-1,814$, $p=,070>0,05$; $t(382)=1,719$, $p=,086>0,05$).

Yukarıdaki tablodaki bulgulara göre kurmuş olduğumuz H14 ve H15 hipotezlerimiz desteklenmemiştir. Diğer bir ifadeyle cinsiyetin hem parti tercihinde hem de sosyolojik ve psikolojik faktörler üstünde bir etkisi görülmemektedir.

6.2.2. Eğitim Durumu ve İlişkisel Analizler

Tablo. 6. 2. 2: Eğitim Durumu ile Yarı Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

	Okuma yazma biliyor	Lise öğrencisi	Lise mezunu	Ön lisans öğrencisi	Ön lisans mezunu	Lisans öğrencisi	Lisans mezunu	Yüksek lisans öğrencisi	Yüksek lisans mezunu	Doktora öğrencisi	Toplam
AK Parti		1 (%1,2)	6 (%7,4)	5 (%6,2)	7 (%8,6)	21 (%25,9)	27 (%33,4)	8 (%9,9)	3 (%3,7)	3 (%3,7)	81 (%100,0)
Ali Babacan	1 (%7,7)	1 (%7,7)				7 (%53,8)	1 (%7,7)		3 (%23,1)		13 (%100,0)
CHP			4 (%6,7)	7 (%11,7)	2 (%3,3)	19 (%31,6)	15 (%25,0)	7 (%11,7)	4 (%6,7)	2 (%3,3)	60 (%100,0)
İyi Parti			1 (%7,7)	3 (%23,1)	1 (%7,7)	2 (%15,4)	1 (%7,7)	3 (%23,1)	2 (%15,3)		13 (%100,0)
Mansur Yavaş						11 (%57,9)	5 (%26,3)	1 (%5,3)	2 (%10,5)		19 (%100,0)
Recep Tayyip Erdoğan			2 (%6,7)	1 (%3,3)		13 (%43,3)	8 (%26,7)	3 (%10,0)	1 (%3,3)	2 (%6,7)	30 (%100,0)
Kararsız		1 (%2,5)			3 (%7,5)	21 (%52,5)	11 (%27,5)	4 (%10,0)			40 (%100,0)
Oy kullanmayacak						8 (%44,4)	6 (%33,3)	3 (%16,7)	1 (%5,6)		18 (%100,0)
Hiçbiri			2 (%5,7)			14 (%40,0)	14 (%40,0)	3 (%8,6)		2 (%5,7)	35 (%100,0)
Cevap yok			1 (%5,6)		2 (%11,1)	5 (%27,8)	5 (%27,8)	4 (%22,1)	1 (%5,6)		18 (%100,0)

Toplam	1 (%0,3)	3 (%0,8)	17 (%4,4)	21 (%5,6)	19 (%4,9)	142 (%37,0)	111 (%28,9)	42 (%10,9)	19 (%4,9)	9 (%2,3)	384 (%100,0)
--------	-------------	-------------	--------------	--------------	--------------	----------------	----------------	---------------	--------------	-------------	-----------------

Analizin değerlendirilebilmesi için her bir hücrede 5'ten aşağı bir tercih sayısı olması durumunda, hücre hakkında yorum yapılması güçleşecektir. Bu yüzden "Ahmet Davutoğlu, AK Parti ve MHP dışında herhangi bir parti, Bağımsız, Barış Atay, Boş, CHP-İyi Parti, DEVA, Ekrem İmamoğlu, EMEP, Fikrim yok, Gelecek Partisi, HDP, Kemal Kılıçdaroğlu, Meral Akşener, MHP, Protesto, Recep Tayyip Erdoğan dışındaki, Refah Partisi, Saadet Partisi ve Yok" seçenekleri çıkarılmıştır. Yapılan Ki kare testi sonucunda $\chi^2 = 291,130$ ve $p = 0,180 > 0,05$ bulunmuştur. Bu yüzden eğitim durumu ile parti tercihi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Kurmuş olduğumuz H7 hipotezi desteklenmemiştir. Diğer bir ifadeyle genç bireylerin eğitim düzeyleri parti tercihlerinde etkili değildir.

Tablo. 6. 2. 2. 1: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	Eğitim Durumu	\bar{X}	S	F	Sig.
Sosyolojik Faktörler	Okuma yazma biliyor	2,2000	.	2,227	,020*
	Lise öğrencisi	2,2667	,41633		
	Lise mezunu	2,8588	,94012		
	Ön lisans öğrencisi	2,0762	,67372		
	Ön lisans mezunu	3,0421	1,19737		
	Lisans öğrencisi	2,3380	,76970		
	Lisans mezunu	2,3784	,97621		
	Yüksek lisans öğrencisi	2,5048	,75124		
	Yüksek lisans mezunu	2,3579	,82078		
Doktora öğrencisi	2,4222	,49441			
Psikolojik Faktörler	Okuma yazma biliyor	3,0769	.	2,357	,013*
	Lise öğrencisi	3,1795	,80800		
	Lise mezunu	3,9774	,79976		
	Ön lisans öğrencisi	3,6484	,52430		
	Ön lisans mezunu	3,9514	,70837		
	Lisans öğrencisi	3,5677	,41060		
	Lisans mezunu	3,5974	,65411		
	Yüksek lisans öğrencisi	3,5952	,36083		
	Yüksek lisans mezunu	3,4656	,48479		
Doktora öğrencisi	3,6068	,18221			

$N_{okuma yazma biliyor} = 1$, $N_{lise öğrencisi} = 3$, $N_{lise mezunu} = 17$, $N_{ön lisans öğrencisi} = 21$, $N_{ön lisans mezunu} = 19$,
 $N_{lisans öğrencisi} = 142$, $N_{lisans mezunu} = 111$, $N_{yüksek lisans öğrencisi} = 42$, $N_{yüksek lisans mezunu} = 19$, $N_{doktora öğrencisi} = 9$.
 * $p < 0,05$

Sosyolojik ve psikolojik faktörlerin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Tablodaki bulgular eğitim durumuna göre sosyolojik ve psikolojik faktörler üstünde anlamlı düzeyde bir farklılık gösterdiği görülmektedir (sosyolojik faktörler $p = .020 < 0,05$; psikolojik faktörler $p = .013 < 0,05$).

Yapılan Post Hoc test sonucunda da ön lisans mezunları grubunda bulunanlar oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha fazla göz önüne almaktalar. Lise mezunları grubunda bulunanlar ise oy verme davranışını belirleyen psikolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha fazla göz önünde bulundurmaktalar.

Kurmuş olduğumuz H8 ve H9 hipotezlerimiz desteklenmiştir. Diğer bir ifadeyle genç bireylerin eğitim düzeyi oy verme davranışını belirleyen sosyolojik ve psikolojik faktörler üstünde etkili olduğu görüldü.

6.2.3. Gelir Durumu ve İlişkisel Analizler

Tablo. 6. 2. 3. 1: Gelir Durumu ile Yarı Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

	2879 ve altı	2880-3000	3001-5000	5001-7000	7001-10000	10001 ve üstü	Toplam
AK Parti	11 (%13,6)	7 (%8,6)	34 (%42,0)	18 (%22,2)	9 (%11,1)	2 (%2,5)	81 (100,0)
Ali Babacan	3 (%23,1)		3 (%23,1)	4 (%30,9)	3 (%23,1)		13 (%100,0)
CHP	7 (%11,7)	12 (%20,0)	9 (%15,0)	15 (%25,0)	8 (%13,3)	9 (%15,0)	60 (%100,0)
İyi Parti		5 (%38,4)	4 (%30,8)	2 (%15,4)		2 (%15,4)	13 (%100,0)
Mansur Yavaş	5 (%26,3)	1 (%5,3)	2 (%10,5)	5 (%26,3)	1 (%5,3)	5 (%26,3)	19 (%100,0)
Recep Tayyip Erdoğan	8 (%26,7)	4 (%13,3)	4 (%13,3)	8 (%26,7)	2 (%6,7)	4 (%13,3)	30 (%100,0)
Kararsız	8 (%20,0)	5 (%12,5)	16 (%40,0)	7 (%17,5)	3 (%7,5)	1 (%2,5)	40 (%100,0)
Oy kullanmayacak	2 (%11,1)	1 (%5,6)	3 (%16,7)	3 (%16,7)	6 (%33,2)	3 (%16,7)	18 (%100,0)
Hiçbiri	4 (%11,4)	2 (%5,7)	7 (%20,0)	16 (%45,7)	3 (%8,6)	3 (%8,6)	35 (%100,0)
Cevap yok	5 (%27,8)	2 (%11,1)	4 (%22,2)	5 (%27,8)	2 (%11,1)		18 (%100,0)
Toplam	68 (%17,7)	46 (%12,0)	100 (%26,0)	93 (%24,2)	42 (%10,9)	35 (%9,2)	384 (%100,0)

Analizin değerlendirilebilmesi için her bir hücrede 5'ten aşağı bir tercih sayısı olması durumunda, hücre hakkında yorum yapılması güçleşecektir. Bu yüzden "Ahmet Davutoğlu, AK Parti ve MHP dışında herhangi bir parti, Bağımsız, Barış Atay, Boş, CHP-İyi Parti, DEVA, Ekrem İmamoğlu, EMEP, Fikrim yok, Gelecek Partisi, HDP, Kemal Kılıçdaroğlu, Meral Akşener, MHP, Protesto, Recep Tayyip Erdoğan dışındaki, Refah Partisi, Saadet Partisi ve Yok" seçenekleri çıkarılmıştır. Yapılan Ki kare testi sonucunda $\chi^2 = 199,139$

ve $p= 0,004 < 0,05$ bulunmuştur. Bu durumun da gelir durumu ile parti tercihi arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

Ayrıca tabloya baktığımızda “CHP”nin oylarının daha büyük bir kesimi “5001-7000” gelir grubundan gelmektedir. “AK Parti”nin oylarının ise daha büyük bir kesimi “3001-5000” gelir grubundan gelmektedir. “Kararsız” olduğunu belirten katılımcıların çok büyük bir kısmının geliri “3001-5000” aralığındaki katılımcılardan oluşmaktadır. “Oy kullanmayacağımı” belirten katılımcıların ise geliri “7001-10000” aralığındaki katılımcılardan oluşmaktadır. “Hiçbiri” cevabını veren katılımcıların geliri “5001-7000” aralığında olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle AK Parti’yi destekleyenlerin orta gelirli, CHP’yi ise orta-üstü gelire sahip olanlar tarafından desteklendiği görülmektedir. Oy kullanmayacağımı ve hiçbirini tercih edenlerin ise orta-üst ve üst gelir grubuna ait oldukları görülmektedir.

Tablo. 6. 2. 3. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Gelir Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	Maddi Durum	\bar{X}	S	F	Sig.
Sosyolojik Faktörler	2879 ve altı	2,4735	,73212	2,723	,020*
	2880-3000	2,4435	,95024		
	3001-5000	2,6120	,95296		
	5001-7000	2,3613	,85834		
	7001-10000	2,1905	,74041		
	10001 ve üstü	2,0971	,82086		
Psikolojik Faktörler	2879 ve altı	3,5532	,52210	,872	,500
	2880-3000	3,6037	,65392		
	3001-5000	3,6662	,62781		
	5001-7000	3,6567	,48393		
	7001-10000	3,5971	,34267		
	10001 ve üstü	3,4857	,50365		

$N_{2879 \text{ ve altı}} = 68, N_{2880-3000} = 46, N_{3001-5000} = 100, N_{5001-7000} = 93, N_{7001-10000} = 42, N_{10001 \text{ ve üstü}} = 35$

* $p < 0,05$.

Sosyolojik ve psikolojik faktörlerin gelir durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Tablodaki bulgulara göre gelir durumuna göre sosyolojik faktörler üstünde anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (sosyolojik faktörler $p=.020 < 0,05$). Gelir durumuna göre psikolojik faktörler üstünde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (psikolojik faktörler $p=.500 > 0,05$).

Yapılan Post Hoc testi analizlerine göre alt gelir grubunda bulunanlar diğer gelir gruplarına göre oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörleri

diğer gelir grubunda bulunanlara göre daha fazla göz önünde bulundurmaktalar. “10001 ve üstü” gelir grubunda bulunanların sosyolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha az göz önünde bulundurmaktalar. “3001-5000” gelir grubunda bulunanlar sosyolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha fazla göz önüne almaktalar. “3001-5000” gelir grubunda bulunanlar sosyolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha fazla göz önüne aldıkları gibi “10001 ve üstü” gelir grubunda bulunanlar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=.037<0,05$).

6.2.4. Sosyo-Ekonomik Durum ve İlişkisel Analizler

Tablo. 6. 2. 4. 1: Sosyo-Ekonomik Durum ile Yarı Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

	Alt	Alt-orta	Orta	Üst-orta	Üst	Toplam
AK Parti	1 (%1,2)	18 (%22,2)	56 (%69,2)	6 (%7,4)		81 (%100,0)
Ali Babacan	1 (%7,7)	4 (%30,8)	8 (%61,5)			13 (%100,0)
CHP	1 (%1,7)	9 (%15,0)	37 (%61,7)	13 (%21,6)		60 (%100,0)
İyi Parti		5 (%38,4)	6 (%46,2)	1 (%7,7)	1 (%7,7)	13 (%100,0)
Mansur Yavaş	1 (%5,2)	3 (%15,8)	12 (%63,2)	3 (%15,8)		19 (%100,0)
Recep Tayyip Erdoğan	3 (%10,0)	5 (%16,7)	16 (%53,3)	6 (%20,0)		30 (%100,0)
Kararsız	3 (%7,5)	12 (%30,0)	24 (%60,0)	1 (%2,5)		40 (%100,0)
Oy kullanmayacak	1 (%5,6)	5 (%27,8)	8 (%44,4)	4 (%22,2)		18 (%100,0)
Hiçbiri	2 (%5,7)	7 (%20,0)	21 (%60,0)	4 (%11,4)	1 (%2,9)	35 (%100,0)
Cevap yok	2 (%11,2)	8 (%44,4)	8 (%44,4)			18 (%100,0)
Toplam	18 (%4,7)	90 (%23,4)	230 (%59,9)	43 (%11,2)	3 (%0,8)	384 (%100,0)

Analizin değerlendirilebilmesi için her bir hücrede 5’ten aşağı bir tercih sayısı olması durumunda, hücre hakkında yorum yapılması güçleşecektir. Bu yüzden “Ahmet Davutoğlu, AK Parti ve MHP dışında herhangi bir parti, Bağımsız, Barış Atay, Boş, CHP-İyi Parti, DEVA, Ekrem İmamoğlu, EMEP, Fikrim yok, Gelecek Partisi, HDP, Kemal Kılıçdaroğlu, Meral Akşener, MHP, Protesto, Recep Tayyip Erdoğan dışındaki, Refah Partisi, Saadet Partisi ve Yok” seçenekleri çıkarılmıştır. Yapılan Ki kare testi sonucunda $\chi^2 = 230,903$ ve $p=0,000 < 0,05$ bulunmuştur. Bu yüzden bireyin sosyo-ekonomik durumu ile parti tercihi arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

Kurmuş olduğumuz H10 hipotezi desteklenmiştir. Diğer bir ifadeyle genç bireylerin sosyo-ekonomik durumu parti tercihinde etkilidir.

Ayrıca AK Parti'nin daha çok "alt-orta" ve "orta" kesindeki katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir. CHP'nin ise daha çok "orta" ve "üst-orta" katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Tablo. 6. 2. 4. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Sosyo-Ekonomik Duruma Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	Sosyo-Ekonomik Durum	\bar{X}	S	F	Sig.
Sosyolojik Faktörler	Alt	2,1444	,90438	1,975	,098
	Alt-orta	2,4622	,94507		
	Orta	2,4713	,83971		
	Üst-orta	2,1256	,77953		
	Üst	2,2667	1,30128		
Psikolojik Faktörler	Alt	3,2222	,82886	3,192	,013*
	Alt-orta	3,6521	,56199		
	Orta	3,6482	,51954		
	Üst-orta	3,5098	,40252		
	Üst	3,4872	,59750		

$N_{alt} = 18, N_{alt-orta} = 90, N_{orta} = 230, N_{üst-orta} = 43, N_{üst} = 3$ * $p < 0,05$.

Sosyolojik ve psikolojik faktörlerin sosyo-ekonomik durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Tablodaki bulgulara sosyo-ekonomik duruma göre psikolojik faktörler üstünde anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p = .013 < 0,05$). Sosyo-ekonomik duruma göre sosyolojik faktörler üstünde anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p = .098 > 0,05$).

Kurmuş olduğumuz H11 hipotezi desteklenmemiştir. Ancak H12 hipotezi desteklenmiştir. Diğer bir ifadeyle genç bireylerin sosyo-ekonomik durumları oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörler üstünde etkili değilken, psikolojik faktörler üstünde etkilidir.

Yapılan Post Hoc testine bulgularına göre bireylerin sosyo-ekonomik durumları psikolojik faktörler üstünde etkilidir. "Alt" gruptakiler diğer grupta bulunanlara göre oy verme davranışını belirleyen psikolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha az göz önüne almaktalar. "Alt-orta" gruptakiler ise psikolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha fazla göz önüne almaktalar. "Alt-orta" grup psikolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha fazla göz önünde alan grup olsa da "alt" grup ile aralarında anlamlı bir farklılık vardır ($p = .017 < 0,05$).

6.2.5. Etnik Kimlik ve İlişkisel Analizler

Tablo. 6. 2. 5. 1: Etnik Kimlik ile Yarın Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

	Türk	Kürt	Zaza	Arap	Diğer	Toplam
AK Parti	75 (%92,7)	4 (%4,9)	1 (%1,2)	1 (%1,2)		81 (%100,0)
Ali Babacan	9 (%69,2)	2 (%15,4)		2 (%15,4)		13 (%100,0)
CHP	55 (%91,6)	4 (%6,7)			1 (%1,7)	60 (%100,0)
İyi Parti	12 (%92,3)				1 (%7,7)	13 (%100,0)
Mansur Yavaş	19 (%100,0)					19 (%100,0)
Recep Tayyip Erdoğan	26 (%86,7)	4 (%13,3)				30 (%100,0)
Kararsız	32 (%80,0)	2 (%5,0)		1 (%2,5)	5 (%12,5)	40 (%100,0)
Oy kullanmayacak	16 (%88,9)	2 (%11,10)				18 (%100,0)
Hiçbiri	25 (%71,3)	7 (%20,0)	1 (%2,9)	1 (%2,9)	1 (%2,9)	35 (%100,0)
Cevap yok	14 (%77,8)	4 (%22,2)				18 (%100,0)
Toplam	334 (%87,0)	33 (%8,6)	3 (%0,8)	5 (%1,3)	9 (%2,3)	384 (%100,0)

Analizin değerlendirilebilmesi için her bir hücrede 5'ten aşağı bir tercih sayısı olması durumunda, hücre hakkında yorum yapılması güçleşecektir. Bu yüzden “Ahmet Davutoğlu, AK Parti ve MHP dışında herhangi bir parti, Bağımsız, Barış Atay, Boş, CHP-İyi Parti, DEVA, Ekrem İmamoğlu, EMEP, Fikrim yok, Gelecek Partisi, HDP, Kemal Kılıçdaroğlu, Meral Akşener, MHP, Protesto, Recep Tayyip Erdoğan dışındaki, Refah Partisi, Saadet Partisi ve Yok” seçenekleri çıkarılmıştır. Yapılan Ki kare testi sonucunda $\chi^2 = 198,531$ ve $p = 0,000 < 0,05$ bulunmuştur. Bu durumda bireyin etnik kimlik ile parti tercihi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz.

Kurmuş olduğumuz H4 hipotezi desteklenmiştir. Diğer bir ifadeyle genç bireylerin etnik kökeni parti tercihlerin de etkilidir.

Aynı zamanda “AK Parti” yi etnik kimliğini “Türk” olarak belirtenlerin diğer etnik kimliklere göre daha çok destekleyeceklerini görmekteyiz. Yine “CHP”yi destekleyeceklerini belirtenlerin etnik kimliğini “Türk” olarak belirtenler daha çok olduğunu görmekteyiz. “Kararsız” olduklarını belirtenler etnik kimlik olarak “diğer” kısmında yer alanlar oldukça fazladır.

Tablo. 6. 2. 5. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Etkisinin Etnik Kimliğe Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	Etnik Kimlik	\bar{X}	S	F	Sig.
Sosyolojik Faktörler	Türk	2,4222	,86901	,301	,877*
	Kürt	2,3939	,91034		
	Zaza	2,4000	,72111		
	Arap	2,5200	1,33116		
	Diğer	2,1111	,57542		
Psikolojik Faktörler	Türk	3,6163	,54673	,148	,964*
	Kürt	3,5664	,55062		
	Zaza	3,4615	,07692		
	Arap	3,6769	,73259		
	Diğer	3,6496	,39055		

$N_{Türk} = 334, N_{Kürt} = 33, N_{Zaza} = 3, N_{Arap} = 5, N_{Diğer} = 9$ * $p > 0,05$.

Sosyolojik ve psikolojik faktörlerin etnik kimlik durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Tablodaki bulgulara göre etnik kimliğin sosyolojik ve psikolojik faktörler üstünde anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (sosyolojik faktör $p = .877 > 0,05$; psikolojik faktör $p = .964 > 0,05$).

Kurmuş olduğumuz H5 ve H6 hipotezleri desteklenmemiştir. Diğer bir ifadeyle genç bireylerin etnik kimlikleri oy verme davranışını belirleyen sosyolojik ve psikolojik faktörler üstünde etkili değildir.

6.2.6. Dini İnanç ve İlişkisel Analizler

Tablo. 6. 2. 6. 1: Dini İnanç ile Yarın Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

	Sünni Müslüman	Alevi Müslüman	Diğer	Toplam
AK Parti	78 (%96,3)		3 (%3,7)	81 (%100,0)
Ali Babacan	10 (%76,9)	1 (%7,7)	2 (%15,4)	13 (%100,0)
CHP	41 (%68,3)	4 (%6,7)	15 (%25,0)	60 (%100,0)
İyi Parti	10 (%76,9)		3 (%23,1)	13 (%100,0)
Mansur Yavaş	16 (%84,2)		3 (%15,8)	19 (%100,0)
Recep Tayyip Erdoğan	30 (%100,0)			30 (%100,0)
Kararsız	35 (%87,5)		5 (%12,5)	40 (%100,0)
Oy kullanmayacak	17 (%94,4)		1 (%5,6)	18 (%100,0)
Hiçbiri	31 (%88,6)	1 (%2,9)	3 (%8,6)	35 (%100,0)
Cevap yok	17 (%94,4)		1 (%5,6)	18 (%100,0)
Toplam	329 (%85,7)	9 (%2,3)	46 (%12,0)	384 (%100,0)

Analizin değerlendirilebilmesi için her bir hücrede 5'ten aşağı bir tercih sayısı olması durumunda, hücre hakkında yorum yapılması güçleşecektir. Bu yüzden "Ahmet Davutoğlu, AK Parti ve MHP dışında herhangi bir parti, Bağımsız, Barış Atay, Boş, CHP-İyi Parti, DEVA, Ekrem İmamoğlu, EMEP, Fikrim yok, Gelecek Partisi, HDP, Kemal Kılıçdaroğlu, Meral Akşener, MHP, Protesto, Recep Tayyip Erdoğan dışındaki, Refah Partisi, Saadet Partisi ve Yok" seçenekleri çıkarılmıştır. Yapılan Ki kare testi sonucunda $\chi^2 = 159,635$ ve $p = 0,000 < 0,05$ bulunmuştur. Buna göre bireyin inancı ile parti tercihi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz.

Kurmuş olduğumuz H1 hipotezi desteklenmiştir. Diğer bir ifadeyle genç bireylerin dini inancı parti tercihlerinde etkilidir.

Ayrıca CHP'yi destekleyen "diğer" olarak belirttiğimiz gruba giren ve inancını "agnostik, ateist, deist ve bir inanca ait hissetmiyorum" olarak belirtenler oldukça fazladır. Kendi inancını "Alevi Müslüman" olarak belirtenlerin çoğu da CHP'yi tercih etmektedirler. Diğer yandan inancını "Sünni Müslüman" olarak belirtenlerin büyük bir çoğunluğu da AK Parti'yi tercih etmektedirler.

Tablo. 6. 2. 6. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Dini İnanca Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	İnanç	\bar{X}	S	F	Sig.
Sosyolojik Faktörler	Sünni Müslüman	2,4985	,86350	11,648	,000*
	Alevi Müslüman	1,8000	,71414		
	Diğer	1,9261	,73558		
Psikolojik Faktörler	Sünni Müslüman	3,6273	,56707	,950	,388
	Alevi Müslüman	3,5897	,39223		
	Diğer	3,5100	,35058		

$N_{\text{sünni müslüman}} = 329$, $N_{\text{alevi müslüman}} = 9$, $N_{\text{diğer}} = 46$ * $p < 0,05$.

Sosyolojik ve psikolojik faktörlerin inanç durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Tablodaki bulgulara göre dini inanca göre oy verme davranışı belirleyen sosyolojik faktörler üstünde anlamlı farklılık göstermektedir ($p = .000 < 0,05$). Ancak dini inancına göre psikolojik faktörler üstünde anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p = .388 > 0,05$).

Kurmuş olduğumuz H2 hipotezi desteklenmiştir. Ancak H3 hipotezi desteklenmemiştir. Diğer bir ifadeyle genç bireylerin dini inancı oy verme

davranışını belirleyen sosyolojik faktörler üstünde etkili iken psikolojik faktörler üstünde etkili değildir.

Yapılan Post Hoc testi analizine göre bireylerin dini inancı oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörler üstünde etkilidir. “Sünni Müslüman” olduğunu belirtenler sosyolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha fazla göz önüne almaktalar. “Alevi Müslümanlar” ise sosyolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha az göz önüne almaktalar. “Sünni Müslüman” grubundakiler ile “Alevi Müslüman” grubundakiler arasında da anlamlı farklılık görülmektedir ($p=.040<0,05$).

6.2.7. Siyasi Kimlik ve İlişkisel Analizler

Tablo. 6. 2. 7. 1: Siyasi Kimlik ile Yarı Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

	Milliyetçi	Dindar	Atatürkçü	Solcu	Liberal	Hiçbiri	Diğer	Toplam
AK Parti	20 (%22,7)	50 (%64,5)			3 (%4,0)	8 (%8,8)		81 (%100,0)
Ali Babacan	3 (%23,1)					9 (%69,2)	1 (%7,7)	13 (%100,0)
CHP	2 (%3,3)		32 (%53,3)	6 (%10,0)	7 (%11,7)	12 (%20,0)	1 (%1,7)	60 (%100,0)
DEVA	1 (%20,0)				3 (%60,0)	1 (%20,0)		5 (%100,0)
Ekrem İmamoğlu			3 (%60,0)		1 (%20,0)	1 (%20,0)		5 (%100,0)
HDP				2 (%50,0)	1 (%25,0)	1 (%25,0)		4 (%100,0)
İyi Parti	4 (%30,8)		6 (%46,2)		1 (%7,7)		2 (%15,3)	13 (%100,0)
Mansur Yavaş	7 (%36,8)		6 (%31,6)	1 (%5,3)	1 (%5,3)	2 (%10,5)	2 (%10,5)	19 (%100,0)
MHP	6 (%85,7)						1 (%14,3)	7 (%100,0)
Recep Tayyip Erdoğan	9 (%30,0)	16 (%53,3)			1 (%3,3)	2 (%6,7)	2 (%6,7)	30 (%100,0)
Cevap yok	5 (%27,8)	2 (%11,1)	1 (%5,6)			10 (%55,5)		18 (%100,0)
Kararsız	6 (%15,0)	10 (%25,0)	6 (%15,0)		4 (%10,0)	9 (%22,4)	5 (%12,5)	40 (%100,0)
Oy kullanmayacağı m	2 (%11,1)	5 (%27,8)	2 (%11,1)		1 (%5,6)	7 (%38,8)	1 (%5,6)	18 (%100,0)

Toplam	74 (%19,3)	92 (%24,0)	63 (%16,4)	12 (%3,1)	25 (%6,5)	100 (%26,0)	18 (%4,7)	384 (%100,0)
--------	---------------	---------------	---------------	--------------	--------------	----------------	--------------	-----------------

Yapılan Ki kare testi sonucunda $\chi^2=556,595$ ve $p=0,000<0,05$ bulunmuştur. Buna göre siyasi kimlik ile parti tercihi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz.

Ayrıca genç bireylerin kendilerine uygun gördükleri siyasi kimlikler ile parti tercihleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz. AK Parti'yi tercih edeceğini belirten katılımcıların büyük bir kısmı kendi kimliğini “Dindar” olarak belirtmektedir. CHP'yi tercih edenlerin ise büyük bir kısmı siyasi kimliğini “Atatürkçü” olarak belirtmesinin yanı sıra “hiçbir” siyasi kimliği benimsememiş olan katılımcılar tarafından tercih edilmektedir. İyi Parti'yi ise kendini “Milliyetçi ve Atatürkçü” olarak benimseyenler tarafından desteklendiği görülmektedir. Recep Tayyip Erdoğan'ı destekleyeceğini belirtenler siyasi kimliklerini “Dindar” olarak belirtirken, Mansur Yavaş'ı destekleyeceğini belirtenler içinde siyasi kimlik olarak “Dindar” olanlar bulunmamaktadır. Yani “Dindar”lar tarafından desteklenmemektedir. “Kararsız”ların çoğu siyasi kimliğini “Dindar” olarak belirtmiştir.

Tablo. 6. 2. 7. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Siyasi Kimliğe Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyolojik Faktörler	Siyasi Kimlik	\bar{X}	S	F	Sig.
Sosyolojik Faktörler	Milliyetçi	2,8351	,82850	17,929	,000*
	Dindar	2,8870	,77278		
	Atatürkçü	1,9492	,74830		
	Solcu	1,7167	,67398		
	Liberal	2,1200	,87750		
	Hiçbiri	2,2080	,75206		
	Diğer	1,9000	,62966		
Psikolojik Faktörler	Milliyetçi	3,7089	,60813	2,216	,041*
	Dindar	3,7216	,48138		
	Atatürkçü	3,5702	,47612		
	Solcu	3,7179	,55308		
	Liberal	3,5354	,43936		
	Hiçbiri	3,5015	,58147		
	Diğer	3,4573	,56061		

$N_{milliyetçi} = 74, N_{dindar} = 92, N_{atatürkçü} = 63, N_{solcu} = 12, N_{liberal} = 25, N_{hiçbiri} = 100, N_{diğer} = 18$ * $p<0,05$.

Sosyolojik ve psikolojik faktörlerin siyasi kimlik durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Tablodaki bulgulara göre siyasi kimliği göre oy verme davranışı belirleyen sosyolojik ve psikolojik faktörler üstünde anlamlı farklılık

gösterdiği tespit edilmiştir (sosyolojik faktör $p=.000<0,05$;psikolojik faktör $p=.041<0,05$).

Yapılan Post Hoc testi sonuçlarına göre siyasi kimliğini “Solcu” olarak belirtenler oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörleri diğer gruplara göre daha az göz önüne almaktalar. “Dindar” olduğunu belirtenler sosyolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha fazla göz önüne almaktalar. Bu iki grup arasında da anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p=.000<0,05$). Siyasi kimliğini “Hiçbiri” olarak belirtenler oy verme davranışını belirleyen psikolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha az göz önüne almaktalar. “Dindar” olarak belirtenler ise psikolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha fazla göz önüne almaktalar. Bu iki grup arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p= .102>0,05$).

6.2.8. Siyasete İlgili Düzeyi ve İlişkisel Analizler

Tablo. 6. 2. 8. 1: Siyasete İlgili İle Yarımlı Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

	İlgiliyim	Önemsiyorum	Bilgi Sahibiyim	Faaliyetlere Katılıyorum	Toplam
AK Parti	25 (%30,9)	26 (%32,1)	26 (%32,1)	4 (%4,9)	81 (%100,0)
Ali Babacan	1 (%7,6)	6 (%46,2)	6 (%46,2)		13 (%100,0)
CHP	12 (%20,0)	18 (%30,0)	30 (%50,0)		60 (%100,0)
İyi Parti	4 (%30,8)	3 (%23,1)	6 (%46,1)		13 (%100,0)
Mansur Yavaş	6 (%31,6)		13 (%68,4)		19 (%100,0)
Recep Tayyip Erdoğan	7 (%23,3)	3 (%10,0)	19 (%63,4)	1 (%3,3)	30 (%100,0)
Kararsız	7 (%17,5)	15 (%37,5)	18 (%45,0)		40 (%100,0)
Oy kullanmayacak	2 (%11,1)	10 (%55,6)	6 (%33,3)		18 (%100,0)
Hiçbiri	10 (%28,6)	8 (%22,8)	16 (%45,7)	1 (%2,9)	35 (%100,0)
Cevap yok	7 (%38,9)	5 (%27,8)	6 (%33,3)		18 (%100,0)
Toplam	94 (%24,5)	107 (%27,9)	174 (%45,3)	9 (%2,3)	384 (%100,0)

Yapılan Ki kare testi sonucunda $\chi^2= 169,556$ ve $p=.000<0,05$ olarak bulunmuştur. Bulgulara göre bireyin siyasete ilgi düzeyi ile parti tercihi arasında anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

AK Parti'ye oy vereceğini belirtenlerin siyasete ilgi düzeyleri “ilgili, önemsiyor ve bilgi sahibi”dir. CHP'yi tercih edeceğini belirtenlerin ise “bilgi sahibi” olduklarını görmekteyiz. “Faaliyetlere katılıyorum” u belirtenlerin en çoğu AK Parti'yi tercih edeceğini belirtmektedir.

Tablo. 6. 2. 8. 2: Sosyolojik ve Psikolojik Faktörlerin Siyasete İlgi Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	Siyasete İlgi Düzeyi	\bar{X}	S	F	Sig.
Sosyolojik Faktörler	İlgili	2,7596	1,09607	6,905	,000*
	Önemsiyor	2,2879	,78099		
	Bilgi sahibi	2,3126	,74381		
	Faaliyetler katılıyor	2,2444	,57252		
Psikolojik Faktörler	İlgili	3,7340	,61504	2,843	,038*
	Önemsiyor	3,6010	,55942		
	Bilgi sahibi	3,5447	,48724		
	Faaliyetlere katılıyor	3,7863	,33481		

$N_{ilgili} = 94, N_{önemsiyor} = 107, N_{bilgi\ sahibi} = 174, N_{faaliyetlere\ katılıyor} = 9$ * $p < 0,05$.

Sosyolojik ve psikolojik faktörlerin siyasete ilgi durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Tablodaki bulgulara göre siyasete ilgi durumuna göre oy verme davranışı belirleyen sosyolojik ve psikolojik faktörler üstünde anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (sosyolojik faktörler $p = .000 < 0,05$; psikolojik faktörler $p = .038 < 0,05$).

Yapılan Post Hoc testi sonuçlarına göre bireyin siyasete ilgi düzeyi durumuna göre hem sosyolojik hem de psikolojik faktörler üstünde etkilidir. “Faaliyetlere katılanlar” oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha az göz önünde bulundurmaktalar. “Önemseyenler” ise sosyolojik faktörleri diğer gruptakilere göre daha fazla göz önüne alırlar. Bu iki grup arasında ise anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p = .999 > 0,05$). “Bilgi sahibi” olanlar oy verme davranışını belirleyen psikolojik faktörleri diğer grupta bulunanlara göre daha az göz önüne alırlarken, “faaliyetlere katılanlar” ise psikolojik faktörleri diğer gruptakilere göre daha fazla göz önüne alırlar. Bu iki grup arasında ise anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p = .556 > 0,05$).

6.3.Seçmenin “Türkiye’deki En Büyük Sorun Nedir?” Hakkındaki Düşünceleri

Yaptığımız çalışma kapsamında 20-30 yaş aralığındaki genç seçmene “Türkiye’nin en büyük sorunu nedir?” diye sorduğumuzda gençlerin genel olarak en çok belirttikleri konular “ekonomi, işsizlik, eğitim sistemi, cehalet, hoşgörüsüzlük, adalet, iktidar, muhalefet, siyasal İslam, ötekileştirme, liyakat” ön plana çıkmaktadır.

Tablo. 6. 3. 1: “Türkiye’deki En Büyük Sorun Nedir?” Frekans Değerleri

	Frekans	Yüzde	Toplam Yüzde	Kümülatif Yüzde
Diğer	21	5,5	5,5	5,5
Adalet	48	12,5	12,5	18,0
Ahlak	3	,8	,8	18,8
Cehalet	28	7,3	7,3	26,0
CHP zihniyeti	2	,5	,5	26,6
Eğitim	44	11,5	11,5	38,0
Ekonomi	92	24,0	24,0	62,0
Hoşgörüsüzlük	39	10,2	10,2	72,1
İktidar	8	2,1	2,1	74,2
İnsan hakları	6	1,6	1,6	75,8
İşsizlik	15	3,9	3,9	79,7
Kutuplaşma	14	3,6	3,6	83,3
Liyakat	19	4,9	4,9	88,3
Muhalefet	17	4,4	4,4	92,7
Ötekileştirme	9	2,3	2,3	95,1
Özgürlük	6	1,6	1,6	96,6
Siyasal İslam	11	2,9	2,9	99,5
Yolsuzluk	2	,5	,5	100,0
Toplam	384	100,0	100,0	

Türkiye’deki en büyük sorun gençlere göre “ekonomi”dir. Bunu “adalet, eğitim” takip etmektedir. Gençlere göre bir diğer ön plana çıkan sorunlar olarak “hoşgörüsüzlük, liyakat, muhalefet, işsizlik, kutuplaşma ve siyasal İslam” görülmektedir.

Gençler, Türkiye’deki en büyük sorun olarak ekonomiyi görmektedirler. Ekonominin en büyük sorun olarak görülmesinde bu

dönemdeki ekonomik uygulamalar, enflasyon, döviz ve işsizlik gibi konularda bir artış görülmesinin etkisi de bulunmaktadır. Aynı zamanda adalet ve eğitim sisteminde de bozulmaların olduğunu belirtmektedirler. Özellikle adalet sistemindeki hukuksuzluklardan, adil yargılama olmamasından çok fazla rahatsız olduklarını dile getirmektedirler. Bu gençlerin en çok şikayet ettikleri ve sorun olarak gördükleri konu ise hoşgörüsüzlüktür. Gençler, insanların fikirlerine, düşüncelerine ve tercihlerine saygı duyulmadığını ve bu yüzden de farklı olanın ötekileştirildiğini belirtmektedirler.

Ayrıca gençler Türkiye’de en büyük sorun olarak muhalefet ve iktidarı da görmektedirler. Gençler daha çok güçlü bir muhalefet istemekteler ve muhalefetin görevlerini yerine getirmediğini, ana akım medyada seslerini çok çıkarmadıklarından şikayet etmekte. İktidarı sorun olarak görmelerinde yatan nedeni liyakat ile ilişkilendirmekteler. Türkiye’deki hemen her kurum ve kuruluşta liyakatın etkili olmasını istemekteler ve bunun olmamasından dolayı da işsiz kaldıklarını, kutuplaştıklarını, ötekileştirildiklerini belirtmekte.

Gençler arasında en çok dikkatimizi çeken bir konu ise Türkiye’de en büyük sorun olarak cehaleti görmekteler. Cehaletten kasıtlarının ise herhangi bir düşünce, olay, söz ve davranışa karşı sorgulamadan, araştırmadan körü körüne bağlılığı reddetmektedirler.

Ayrıca bu konulara benzer olarak açıklama yapan (tabloda diğer olarak belirtilmiştir) gençlerin belirttikleri ise şunlardır:

“Sistemin kişiye bağlı olması, farklı ideolojilerin bu kadar çatışabilmesini pek anlayamadım. Sebebi insanlar bu ideolojilerin üstünlüğüne göre çatışarak siyasilerin ardına güç oluyor” (Erkek, 20).

“Eğitim sisteminin bozuk olmasından kaynaklanan çorap söküğü gibi gelen pek çok sorun var. Liyakat, adalet, gelir dengesi, kadına şiddet, hayvana şiddet, geleceğimizin nesilleri iyi yetişmezse bu durum böyle sürecektir ama eğitim olarak bir yol kat edebilirsek bir umut var” (Kadın,20).

“Kimlik problemi yaşıyoruz. Bir kısmımız Avrupalı, bir kısmımız İslam kültürü adı altında Arap, bir kısmımızda geçmişi göz ardı ederek yalnızca ırkı üzerinden çözüm arıyor. Biz olma problemi yaşıyoruz. Bunu aştığımız zaman dolar, teknoloji, terör vs. gündemimizde bu kadar yer bulmayacaktır” (Erkek,21).

“Adalet. İnsanlar arasında sosyal ve ekonomik anlamda uçurumların olduğunu düşünüyorum. Bunun dışında gerçek suçluların hak ettikleri cezayı aldıklarını düşünmüyorum” (Kadın,21)

“Hukuksuzluk ve sistem bozukluğu. Ülkede yapılan doğru şeylerin dahi hukuksuzluk çerçevesinde yapıldığını görmek beni çok üzüyor. Ayrıca sistemdeki yanlışların tek bir kişiye fazla yetki vermesi ve ülkede nüfuz sahibi kişilerin sistemin açıklarından rahatça faydalanabilmesi. Tek kişiye bir gecede üniversite kapatma yetkisi vermek gibi akla mantığa sığmayan durumlar gibi” (Erkek, 21).

“Aşırıılık ve ötekileştirme en büyük sorunumuz. Bu bir siyasi partide de olabilir, bir futbol takımında da. Bir kişinin illa birini ölümüne tutması ve ne olursa olsun onu yüceltip destekleyip bariz hataları da olsa öbürünü tamamen kötülemesi. En üst sınıfına kadar gördüğüm sıkıntı objektif yaklaşamama, aşırıya kaçma” (Kadın, 21).

“Cahillik. Eğitimsiz ve hasta bir toplumuz. Küçük yaşta insanlar siyasete futbol gibi yaklaşmayı öğreniyor. Bir partiyi desteklemek demek takım tutmak demek. Kendini sorgulamak, aileni sorgulamak, şüphe etmek ve öğrenme açlığı gibi konularda oldukça gerideyiz” (Kadın,22).

“Hiç kimsenin farklı görüşlere saygılı olmayıp kendisinden olmayanı çeşitli ifadelerle dışlamak ve kendisinden olanın bir şekilde haksız kazanç elde etmesine öncü olmak. Ayrıca bölücü bir üslupla aynı topraklarda yaşayan insanların birbirine karşı kıskırtmak” (Erkek,23).

“Eğitim ve ekonomi. Şuan ki eğitim sistemi kişiye kullanmayacağı bir dolu bilgi yüklüyor ve insanları ezberciliğe itiyor. Herkes kendi ilgi alanına göre eğitilmeli kurslar seminerler yaygınlaştırılmalı” (Kadın,24).

Bilimsel, ekonomik ve üretim konularındaki başarısızlıklarımız her alanda zayıflamamıza sebep oluyor. Kur yükselişi, beyin göçü ve işsizlik sadece sonuç ve bunların çözümü için çaba harcandığını göremiyorum” (Kadın, 24).

“Ekonomik sınıf olarak dağılımın üst ve alt olarak ayrışması. Tarım ve hayvancılığa teşvik çalışmaları olsa da bölgesel kalkınma için öncü faaliyetlerin eksik olması” (Erkek, 25).

“Katma değerli üretim çok az, ülke ekonomisine doğrudan katkı sağlayacak geleceğe yönelik teknolojik ürünlerin üretilip dış dünyaya pazarlanabilmesi gerekiyor. Öte yandan temel ticaret (tarım) daha fazla önemsenmeli” (Erkek,25).

“Ekonomi ve eğitim alanında çok büyük problemlerimiz var ve her geçen gün sağlık alanında da yeni problemler doğuyor” (Kadın,26).

“Alt sınıfın ya da üst sınıfın karşıt görüşlere saygısız olması, tahammülsüzlük” (Kadın,27).

“Z kuşağı. Gençler siyasetten uzak duruyor. Objektif bakış açısı yok, kimse araştırmadan bazı görüşleri taklit ediyor. Türkiye'nin yerli kalkınması

“için çaba harcamayanları çokça görüyorum. Türkiye dış siyasette iyi ama iç siyasette problemler var” (Kadın,27).

“Zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan düzen ve anlayış” (Kadın,27).

“Saygı. Demokratik bir ülke olmanın gereği olarak herkes birbiri ile aynı düşünmek zorunda değil, ancak görüşüne saygı duymalı ve gereği gibi davranmalı. Bu konu hakkında eksiklik olduğunu düşünüyorum” (Kadın,27).

“Siyasette kuvvetler ayrılığının olmaması, ayrıştırıcı politikalar ve tartışma kültürünün olmaması. Toplum nezdinde ise eğitimsizlik kaynaklı farklı olana karşı duyulan şüphe ve bilinçli\bilinçsiz ayrıştırıcı tutum” (Erkek,28).

“Gelir dağılımındaki adaletsizlik, hizipçilik, manevi duygularla hareket ederek deformasyona uğramış pozitif gerçekler”(Erkek,28).

“Kadın hakları ve eğitim sistemi. Eğitim sistemi geliştirilmeli ve daha iyi bir halde olmalı. Şiddete karşı koymalıyız” (Erkek,29).

“Özgürlüğün iktidar partilerin seçmen kitlesine göre sınıflandırılıp tanımlanmış olması, kutuplaşma”(Kadın,29).

“Herkesin oyunun “1” sayılması. Cahil kesimin oy kullanmaya giderken başkalarının verdiği aklı kullanıyor olması..” (Erkek,25).

“Kimsenin birbirine saygı duymaması ve doğduğu yerle inancıyla yargılaması” (Kadın,28).

“İnsanların yani belli bir kesimin kendi düşüncelerinin olmaması koyun gibi güdülmeleri. Herkesin geleceğe umutsuz bakması hatta bakamaması. Ekonomik alım gücü, çalışma şartları” (Kadın,20).

Tablo. 6. 3. 2: “Türkiye’deki En Büyük Sorun Nedir?” ile Yarın Genel Seçim Olması Arasındaki İlişki

	ad ale t	ah la k	ce ha let	C H P zi hn iy eti	di ğ e r	Eğ iti m	ek on o mi	ho şg szl k	ik ti da r	İn sa n ha kl ar ı	işs izl ik	kut upl aş ma	liy ak at	m uh ale fet	öte kile ştir me	öz gü rl ük	Si ya sal isl am	yo ls uz lu k	To pla m
AK P	10 (% 12, 3)	0	5 (% 6, 2)	0	5(% 6, 2)	9(% 11, 1)	22 (% 27, 2)	7(% 8,6)	3(% 3, 7)	0	4(% 4, 9)	4(%4 ,9)	3(% 3, 7)	3(% 3, 7)	2(%2 ,5)	1(% 1, 2)	3(% 3, 7)	0	81(%1 00, 0)
Ali Bab aca n	0	0	1(% 7, 7)	0	1(% 7, 7)	2(% 15, 4)	4(% 30, 8)	0	0	1(% 7, 7)	0	1(%7 ,7)	0	1(% 7, 7)	0	1(% 7, 7)	1(% 7, 7)	0	13(%1 00, 0)

CH P	10 (% 16, 7)	1(% 1, 7)	7(% 11, ,7)	0	3(% 5, 0)	6(% 10, 0)	11 (% 18, 3)	6(% 10, 0)	0	1(% 1, 7)	4(% 6, 7)	2(% 3, ,3)	4(% 6, 7)	2(% 3, 3)	1(% 1, ,7)	2(% 3, 3)	0	0	60(% 100, 0)	
İyi Parti	1(% 7,7)	0	1(% 7, 7)	0	1(% 7, 7)	6(% 46, 2)	2(% 15, 4)	0	0	0	1(% 7, 7)	0	0	0	0	0	0	0	1(% 7, 7)	13(% 100, 0)
Mansur Yavaş	2(% 10, 5)	2(% 10, ,5)	0	0	1(% 5, 3)	3(% 15, 8)	2(% 10, 5)	7(% 36, 8)	0	0	0	0	1(% 5, 3)	0	1(% 5, ,3)	0	0	0	0	19(% 100, 0)
Recep Tayyip Erdoğan	3(% 10, 0)	0	3(% 10, ,0)	0	0	6(% 20, 0)	8(% 26, 7)	4(% 13, 3)	1(% 3, 3)	0	2(% 6, 7)	0	0	1(% 3, 3)	1(% 3, ,3)	0	1(% 3, 3)	0	30(% 100, 0)	
Kararsız	8(% 20, 0)	0	2(% 5, 0)	1(% 2, 5)	2(% 5, 0)	2(% 5,0)	11 (% 27, 5)	3(% 7,5)	0	1(% 2, 5)	1(% 2, 5)	0	1(% 2, 5)	4(% 10, ,0)	1(% 2, ,5)	0	2(% 5, 0)	1(% 2, 5)	40(% 100, 0)	
Oy kullanmıyacak	1(% 5,6)	0	0	1(% 5, 6)	1(% 5, 6)	3(% 16, 7)	6(% 33, 3)	0	1(% 5, 6)	0	0	0	2(% 11, ,1)	3(% 16, ,7)	0	0	0	0	18(% 100, 0)	
Hiçbiri	4(% 11, 4)	0	2(% 5, 7)	0	3(% 8, 6)	3(% 8,6)	8(% 22, 9)	3(% 8,6)	1(% 2, 9)	2(% 5, 7)	1(% 2, 9)	3(% 8, ,6)	2(% 5, 7)	1(% 2, 9)	1(% 2, ,9)	0	1(% 2, 9)	0	35(% 100, 0)	
Cevap yok	1(% 5,6)	0	2(% 11, ,1)	0	0	2(% 11, 1)	2(% 11, 1)	3(% 16, 7)	1(% 5, 6)	0	0	1(% 5, ,6)	2(% 11, ,1)	1(% 5, 6)	2(% 11, ,1)	0	0	1(% 5, 6)	18(% 100, 0)	
Toplam	48 (% 12, 5)	3(% 08,)	28 (% 7, 3)	2(% 0, 5)	21 (% 5, 5)	44 (% 11, 5)	92 (% 24, 0)	39 (% 10, 2)	8(% 2, 1)	6(% 1, 6)	15 (% 3, 9)	14(% 3, ,6)	19 (% 4, 4)	17 (% 4, 4)	9(% 2, ,3)	6(% 1, 6)	11 (% 2, 9)	2(% 0, 5)	384 (% 100, ,0)	

Yapılan Ki kare testi sonucunda $\chi^2 = 486,481$ ve $p = ,766 > 0,05$ olarak bulunmuştur. Bulgulara göre Türkiye'deki en büyük sorun olarak görülen konular ile parti tercihleri arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.

SONUÇ

Bu çalışmanın temel amacı, genç seçmenin hangi parti ve adaylara oy verdiğini ve oy verirken özel faktörlerin hangisinin etkili olduğu çalışıldı. Bununla beraber, bu çalışmada belirlenen özel faktörlerin oy verme davranışını belirleyen sosyolojik ve psikolojik faktörler üstündeki etkileri de incelendi.

Türkiye'nin sosyolojik yapısına uygun düşen oy verme davranışını belirleyen sosyolojik ve psikolojik faktör olarak ayrılan ikili dinamik Y kuşağı olarak ele aldığımız genç seçmenin oy verme yönelimini de göstermesi bakımından önemlidir. Sosyolojik faktörler, Y kuşağının sosyo-ekonomik statülerinin, dinsel tutum ve bağlılıklarının, ailelerinin etkisinin, ikametleri gibi faktörler genç bireylerin politik eğilimlerini belirtir. Ve bu politik eğilimler sonucunda genç seçmen bir parti tercihinde bulunmaktadır. Tüm bu sosyolojik faktörler, genç seçmenin hem politik eğilimlerini hem de politik eğilimlerinin bir sonucu olan parti tercihlerinin neler olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Psikolojik faktörler, seçmenin belli bir parti ile özdeşleşmesini ve benimsemiş olduğu bu parti kimliği doğrultusunda bir davranış göstermesini belirtir. Bu oluşan parti kimlikleri sonucunda genç seçmenin siyasi tutumları, grup çıkarları ve tutumları oluşmakta ve tüm bu etkilerin sonucunda genç seçmen bir oy kullanmaktadır. Psikolojik faktörler, Y kuşağı içine dahil ettiğimiz genç seçmenin bu etkilerini gösterdiği için önemlidir.

Genç seçmenin siyasi tercihlerine baktığımızda genelde düşük bir siyasal katılımda bulduklarını, geleneksel siyasal katılım biçimlerinden oy kullanımına daha çok rağbet ettikleri görülmektedir. Ayrıca sosyo-ekonomik statüsü düşük gençlerin geleneksel siyasal katılım yollarından oy kullanımına daha çok rağbet etmelerinin yanı sıra farklı etnik ve dini kimliğe sahip gençlerin de daha çok rağbet ettikleri görülmektedir. Gençlerin sahip oldukları demografik faktörlerin (cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum, gelir, eğitim gibi) parti tercihlerinde etkili olduğu da görülmektedir. Çalışmamız da özellikle gençlerin sosyo-ekonomik durumları, etnik kimlikleri ve dini inançları parti tercihlerinde etkili olduğunu, ancak cinsiyetlerinin ve eğitim durumlarının parti tercihlerin de bir etkisi olmadığı görüldü.

Bu çalışmadaki ilişkisel analizler, siyasi tercih yapmadan önce genç bireylerin sahip oldukları değişkenlerin sosyolojik ve psikolojik faktörler üstündeki etkileri ve hangi değişkenin daha ön plana çıkardığını göstermektedir. Sandık başına giden genç bireyin bağımsız değişkenlerden, hangisi hayatında daha ön plana çıkıyorsa buna uygun olarak sosyolojik ve psikolojik faktörleri göz önünde bulundurmaktadır.

Ancak sandık başına giden genç seçmenin sahip olduğu bağımsız değişkenlerin (cinsiyet, eğitim durumu, etnik kimliği, sosyo-ekonomik durumu, dini inancı) oy verirken sosyolojik ve psikolojik faktörler bazı genç seçmende daha ön plana çıkarken bazısında ön plana çıkmadığı görüldü. Bu bağımsız değişkenlerin sosyolojik ve psikolojik faktörler üstündeki etkisi, genç seçmende saymış olduğumuz bu bağımsız değişkenlerden hangisinin daha ön plana çıktığını göstermektedir. Yapılan analizler çerçevesinde genç seçmenin eğitim durumunun daha ön plana çıktığı görüldü. Bu da, genç seçmenin daha bilinçli ve eğitim durumunun vermiş olduğu bilince göre bir oy verme davranışı belirlediğini göstermektedir. İkinci bir konu ise gençlerin cinsiyetlerinin tercihte bulunurken bir öneminin olmadığını da göstermektedir. Diğer bir ifadeyle gençlerin kadın veya erkek olması onların siyasi tercihlerine bir etkisinin olmadığını gösterdiği gibi bu etkinin parti tercihine yansdığı da görüldü. Aynı durum etnik kimlikler için de geçerlidir. Gençlerin Türk, Kürt veya Zaza vb. gibi doğuştan sahip oldukları etnik kimliklerinin de siyasi bir tercih yapmadan önce bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Genç seçmende dini inancın oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörlerin üstünde bir etkisi olduğunu gösterirken, sosyo-ekonomik durumunun oy verme davranışı belirleyen psikolojik faktörler üstünde bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu iki bağımsız değişkenin birinin sosyolojik diğerinin psikolojik faktörler üstündeki etkisi gençlerin parti tercihinde diğer bağımsız değişkenlere göre daha ön plana çıktığını gösterir.

Y kuşağı için çalışma kapsamında dahil ettiğimiz gençleri sınıflandırmak istediğimiz de şunu söyleyebiliriz: ön lisans mezunu, kendisini alt gelir grubunda gören, geliri 3001-5000 aralığında olan, dini inancını Sünni

Müslüman olarak belirten, siyasi kimlik olarak kendisini Dindar olarak tanımlayan genç seçmenin oy verme davranışını belirleyen sosyolojik faktörler üstünde daha fazla etkili olduğu tespit edildi. Ve bu etkinin de daha fazla parti tercihlerine yansıdığı görüldü. Aynı şekilde lise mezunu, kendisini alt-orta gelir grubunda gören ve siyasi kimlik olarak hiçbir kimliği benimsemeyen genç seçmenin oy verme davranışını belirleyen psikolojik faktörleri diğer gruptaki gençlere göre daha fazla göz önünde bulundurmaktalar. Diğer bir ifadeyle sosyo-ekonomik durumu düşük, eğitim düzeyi ön lisans ve lise mezunu arasında kalan, farklı etnik ve dini kimliğe sahip gençlerin sosyolojik ve psikolojik faktörler üstünde daha fazla etkili olduğunu ve bunu diğer değişkenlere sahip gençlere göre daha fazla parti tercihlerine yansıtmaktadırlar.

Inglehart,⁸¹ endüstri toplumlarının siyasi kültüründe bir dönüşümün gerçekleştiğini belirtir. Bu dönüşüm nesillerin temel değer önceliklerini değiştirmektedir. Genç kuşaklar arasında gittikçe özerklik ve kendini ifade etmeyi vurgulayan post-materyalist değerlerin giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Bu durum daha genç kuşakların siyasi kültürde yerlerini aldıkça materyalist değerlerden post-materyalist değerlere bir geçiş olduğunu göstermektedir. Bu değerler, siyasi katılma ve ifade özgürlüğünü vurgulayan yeni sorunlardan siyasi parti tercihi ve türlerine kadar uzanan bir dizi önemli yönelimi kapsamaktadır. Post-materyalist değerlere geçiş, gelişmiş ülkelerdeki toplumların politik bakış açısını, dini yönelimlerini, cinsiyet rollerini ve cinsel geleneklerini yeniden şekillendirmiş ve geniş bir kültürel değişim sürecinin içinde olmuştur. Değerlerin değişmesi seçim davranışlarının değişmesine sebep olduğu gibi bunun çok daha ötesine geçtiği de görülmektedir. Çevre, kadın, LGBT ve diğer yaşam tarzı hareketlerinin yükselişini de beraberinde getirmiştir. Çalışmamız da cinsiyetin, genç seçmenin oy verme davranışında etkili olmaması değerlerin bir dönüşümünün olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda gençlerin siyasi faaliyetlere katılmamayı tercih ettiklerini çalışmamızın sonucunda da görmekteyiz. Gençler siyasi olaylara ve durumlara karşı bilgi sahibi olmakla yetinmektedirler. Ancak bu gençlerin siyasi olay ve

⁸¹ Ronald F.INGLEHART, "Changing Values Among Western Publics from 1970 to 2016", West European Politics, Vol:31, Nos: 1-2, January- March 2008, s: 130-146.

konulara karşı ilgisiz oldukları anlamına gelmemektedir. Aksine gençler siyasi konular ve olaylara karşı ilgili olduklarını belirtmektedirler.

Inglehart⁸²'ın değerler dönüşümünün Batı Avrupa ülkelerinde yavaşladığını ancak diğer birçok ülkeye yeni yeni yayıldığını belirtmektedir. Ayrıca Inglehart hem daha genç doğumlu kuşakların hem de çeşitli metropollerde doğan insanların yeni kültürel normları yaşlılara ve diğer şehirlerde yaşayanlara göre daha fazla desteklediklerini de belirtir. Çalışmamızın İstanbul gibi büyük bir metropolde olması da bu durumun örneklerinden birini göstermektedir.

Genel olarak genç bireylerin cinsiyetlerinin ve eğitim durumlarının oy verme tercihinde etkili olmadığını bunun yerine dini inanç ve etnik kimliklerinin ve sosyo-ekonomik durumlarının etkili olduğu tespit edildi. Özellikle cinsiyet değişkeninin siyasi tercihinde etkili olmaması gençlerin değerlerinin ve değer algılarının değiştiğini göstermektedir. Aynı zamanda genç bireylerin eğitim seviyelerinin getirmiş olduğu bilinç ve farkındalık da cinsiyet değişkeninin siyasi tercihinin bir sonucu olarak görebiliriz. Bu iki değişkenin özellikle Y kuşağı gençlerinin üstünde etkili olması kendilerinden önceki kuşaklara göre farklılık gösterdiğini göstermektedir. Bu farklılığın görülmesinin nedenleri arasında hem çalışmamızı İstanbul gibi büyük bir metropolde yapmamız hem de küreselleşmenin ve değişen dünya değerlerinin gençlerin siyasi tercihlerine yansıdığı da göstermektedir. Bunun yanı sıra gençlerin gelir durumları ve siyasi kimliklerinin oy vermelerinde daha etkin bir rol oynadığı da belirlendi. Özellikle ailelerinden bağımsız olarak gençlerin benimsemiş oldukları siyasi kimlikler siyasi tercihlerinde etkilidir.

⁸² Ronald F. INGLEHART, Cultural Evolution People's Motivations are Changing, and Reshaping the World, Cambridge University Press, 2018, s: 25-35.

KAYNAKÇA

- AKGÜN, B. (tarih yok). Türkiye' de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Verme Etkisi. Eylül 26, 2018 tarihinde <http://sbmyod.selcuk.edu.tr/sumbtd/article/view/47/46> adresinden alındı
- AKTÜRK, Ş. (2006). Etnik Kategori ve Milliyetçilik: Tek-Etnili, Çok-Etnili ve Gayri-Etnili Rejimler. *DoğuBatı Düşünce Dergisi*(38), 23-53.
- AKTÜRK, Ş. (2012). *Regimes of Ethnicity and Nationhood in Germany, Russia and Turkey*. Cambridge University Press.
- ALKAN, T. (1979). *Siyasal Toplumsallaşma: Siyasal Bilincin Gelişmesinde Ailenin Okulun ve Toplumsal Sınıfların Etkisi* (Birinci Baskı b.). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- AYDIN, K., & ÖZBEK, V. (2004). Ailenin Seçmen Davranışı Üzerine Etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 144-167.
- BALCI, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara : Pegem Yayıncılık .
- BAYHAN, V. (2017). Türkiye'de Gençlik: Sorunlar, Değerler ve Değişimler. M. ZİNCİRKIRAN (Dü.) içinde, *Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı* (s. 351-385).
- BEŞİRLİ, H. (2013). *Gençlik Sosyolojisi: Politik Toplumsallaşma ve Gençlik*. Siyasal Kitapevi.
- BİLECEN, H. (2016, Temmuz-Ağustos). Understanding Voting Behavior in Turkey: Ethnicity vs. Religion. *Akademik Bakış Dergisi* (56), 531-553.
- ÇAKIR, R. (2018). Milli Görüş Hareketi. *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, İslamcılık* (Cilt 6, s. 544-575). içinde İletişim Yayınları.
- ÇAM, E. (1998). *Siyaset Bilimine Giriş*. Der Yayınları.
- ÇARKOĞLU, A. (2005). Political Preferences of the Turkish Electorate: Reflections of an Alevi-Sunni Cleavage. *Turkish Studies*, 6(2), 273-292.
- ÇARKOĞLU, A. (2012). Economic Evaluation vs. Ideology: Diagnosing the Sources of Electoral Change in Turkey 2002-2011. *Electoral Studies*(31), 513-521.
- ÇARKOĞLU, A., & HINICH, M. (2006). A Spatial Analysis of Turkish Part Preferences. *Electoral Studies*(25), 369-392.
- ÇİNKO, L. (2006). Seçmen Davranışları ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*(61-1), 103-116.
- DAMLAPINAR, Z., & BALCI, Ş. (2005). Seçmenin Zihnindeki Aday İmajını Belirleyen Etkenler: 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri Alan Araştırması. *Selçuk İletişim*(4,1), 58-79.
- ELİGÜR, B. (2010). *The Mobilization of Political Islam in Turkey*. Cambridge University Press.

- ERDER, N. (1995). *Türkiye'de Siyasi Partilerin Seçmenleri ve Sosyal Demokrasinin Toplumsal Tabanı*. TÜSES.
- ERDER, N. (1999). *Türkiye'de Siyasi Parti Seçmenleri ve Toplumsal Düzeni*. TÜSES.
- ERDOĞAN, E. (2009). Olasılıksızlığın Kuramını Anlamak: Türk Gençliği ve Siyasal Partilere Katılım. C. BOYRAZ (Dü.) içinde, *Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (s. 59-83). TÜSES Yayınları.
- ERGÜDER, Ü. (2000). Türkiye'de Değişen Seçmen Davranışı Örüntüleri. E. KALAYCIOĞLU, & A. Y. SARIBAY içinde, *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme* (s. 285-308). Alfa Yayınları .
- (2015). *EU Youth Report* .
- GÖRMEZ, K. (1999). Türkiye'de Siyasal Yapı ve Siyasal Kültür. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*(1), 13-18.
- GÜVEN, S. (2016). Türkiye'de Siyasal Hayatta Dönüşüm ve Lider Odaklı Siyaset. *Selçuk İletişim*(9(3)), 90-118.
- HEYWOOD, A. (2018). *Siyaset*. (G. 4. Çeviri, Çev.) BB101 Yayınları.
- INGLEHART, R. F. (2008). Changing Values Among Western Publics from 1970 to 2016. *West European Politics*, 130-146.
- INGLEHART, R. F. (2018). *Cultural Evolution People's Motivations are Changing, and Reshaping the World*. Cambridge University Press.
- IPSOS. (2014). *Sandık Sonrası Araştırması 30 Mart 2014*.
- IPSOS. (2015). *2015 Genel Seçim Sonrası Araştırması* .
- IPSOS. (2018). *24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanı Seçimi ve Milletvekili Genel Seçimi Sandık Sonrası Araştırması* .
- IPSOS. (2020). *Wise Global Education Barameter Youth Perception on their Education and Their Future*.
- KAÇER, M., & BİNGÖL, Y. (2018). AK Parti Dönemi Sünni ve Alevi Zazların Seçmen Davranışları. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15).
- KALAYCIOĞLU, E. (1984). *Çağdaş Siyasal Bilim: Teori Olgu ve Süreçler*. İstanbul: Beta Basım.
- KALAYCIOĞLU, E. (2000). 1960 Sonrası Türk Politik Hayatına Bir Bakış: Demokrasi Neo-Patrimonyalizm ve İstikrar. E. KALAYCIOĞLU, & A. Y. SARIBAY içinde, *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme* (s. 387-409). Alfa Yayınları .
- KALAYCIOĞLU, E. (2015). Local Elections and Turkish Voter: Looking for the Determinants of Party Choice. *South European Society and Politics*, 1-20.
- KILIÇ, K. (2009). Kentsel Gençlik Araştırması Anketi Bağlamında Gençlerin Siyasal Eğilimlerini Etkileyen Faktörler. C. BOYRAZ (Dü.) içinde, *Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (s. 17-55). TÜSES Yayınları.

- KIŞLALI, A. T. (tarih yok). Siyasal Tutumlarda Kuşak ve Cinsiyet Etkenleri. doi:https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001309
- KONDA. (2014, Ocak). Türkiye'de Gençlerin Katılımı. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi*(3), s. 43-46.
- KONDA. (Temmuz 2018). *Siyasal ve Toplumsal Araştırmalar Dizisi* .
- KOVACHEVA, S. (2014, Mart). Gençlik Siyasi Katılım Kalıplarını Gençleştirecek Mi? (V. YILMAZ, & D. BAHÇECİ, Dü) *Gençliğin Siyasal Katılımı İstanbul Bilgi Üniversitesi Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi*(6), s. 13-29.
- LOWER, J. (Oct. 2008). Brace Yourself Here Comes Generation Y. *Critical Care Nurse*, 80-85.
- MARDİN, Ş. (1992). *Bedüzzaman Said Nursi Olayı Modern Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişim* (Cilt Toplu Eseleri 4). İletişim Yayınları.
- MILBRATH, L. W. (1981 Plenum Press). Political Participation. L. W. MILBRATH, & S. L. LONG (Dü.) içinde, *The Handbook of Political Behavior* (Cilt Volume 4). New York.
- OKUMUŞ, E. (2014). Sosyolojinin Din Sorunsalı. M. BAYYİĞİT (Dü.) içinde, *Din Sosyolojisi* (s. 77-103). Palet Yayınları.
- ORHAN, E. A. (2009). *Toplumsal Kültürel ve Katılımsal Boyutuyla Siyasal Davranışın Soyo-Politik Analizi*. Ankara : Nobel Yayın Dağıtım .
- ÖNİŞ, Z. (2010). Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Ekonomi-Politiği. H. YAVUZ (Dü.) içinde, *AK Parti Toplumsal Değişimin Yeni Aktörleri* (s. 259-286). Kitap Yayınevi .
- ÖZGİŞİ, T. (2014). Türkiye'de Toplumsal Değişimin Siyasal Katılma Etkisi. *TESAM Akademik Dergisi*, 1(1), 52-101.
- ÖZHAN, M. (2019). *Güneydoğu Seçmeninin Davranışları: Göç, Etnisite ve Din Bağlamında* . Ekin Yayınları .
- SARIBAY, A. Y. (2018). Milli Nizam Partisi'nin Kuruluşu ve Programın İçeriği. Y. AKTAY (Dü.) içinde, *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce, İslamcılık* (Cilt 6, s. 576-590). İletişim Yayınları.
- SENCER, M. (1974). *Türkiye'de Sınıfsal Yapı ve Siyasal Davranışlar*. May Yayınları.
- SİTEMBÖLÜKBAŞI, Ş. (2001). *Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyoekonomik Faktörler: Isparta Örnek Olayı Araştırması 1995-1999*. Nobel Yayın Dağıtım .
- SOLIJONOV, A. (2016). *Voter Turnout Trends around the World*. International IDEA.
- TOPRAK, B. (tarih yok). Türkiye'de Dinin Denetim İşlevi. *Türkiye'de Siyaset: Süreklilik ve Değişim* (s. 387-395). içinde Der Yayınları.
- TURAN, İ. (1977). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını: 389.
- TÜİK. (2018). *Gençlik İstatistikleri* .

- VERGİN, N. (2000). *Din Toplum ve Siyasal Sistem*. Bağlam Yayınları.
- YAVUZ, H. (2011). *Erbakan'dan Erdoğan'a Lailik Demokrasi Kürt Sorunu ve İslam*. (L. ADALI, Çev.) Kitap Yayınevi.
- YAVUZ, H. (2018). Milli Görüş Hareketi: Muhalif ve Modernist Gelenek. Y. AKTAY (Dü.) içinde, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, İslamcılık* (Cilt 6, s. 591-603). İletişim Yayınları.
- YAYLA, A. (2018). *Siyaset Bilimi* (5. Baskı b.). Aders Yayınları.
- YILDIRIM, E. (2010). Emek Karşısında Adalet ve Kalkınma Partisi. H. YAVUZ (Dü.) içinde, *AK Parti Toplumsal Değişimin Yeni Aktörleri* (s. 287-307). Kitap Yayınevi.
- YILMAZ, V., & OY, B. (2014, Şubat). Türkiye'de Gençler ve Siyasi Katılım: Sosyo-Ekonomik Statü Fark Yaratıyor Mu? *İstanbul Bilgi Üniversitesi Şebeke Gençlerin Katılım Projesi*(5), s. 41-43.
- YÜCEKÖK, A. (1997). *Dinin Siyasallaşması Din-Devlet İlişkilerinde Türkiye Deneyimi*. TÜSES.

EK-1

ANKET SORULARI

Merhaba,

Anket, yüksek lisans tezimin saha araştırmasına yönelik anket sorularını içermektedir. Anketi tamamlamanız yaklaşık on dakikanızı alacaktır. Bütün sorulara içtenlikle, eksiksiz ve doğru bir şekilde cevap vermeniz araştırmanın bilimselliği açısından önemlidir. Soruları cevaplarken kimlik bilgileriniz istenmemektedir. Katılımınız için teşekkür ederim.

Uygulama Tarihi:/...../.....

1.Cinsiyetiniz

Kadın

Erkek

2.Yaşınız.....

3.Eğitim Durumunuz

Okuma yazma bilmiyor
mezunu

Okuma yazma biliyor

İlkokul

İlköğretim (ortaokul) mezunu
mezunu

Lise öğrencisi

Lise

Ön lisans öğrencisi
öğrencisi

Ön lisans mezunu

Lisans

Lisans mezunu
lisans mezunu

Yüksek lisans öğrencisi

Yüksek

Doktora öğrencisi

4.Çalışma Durumunuz:

Çalışmıyorum.

Yarı zamanlı bir işte çalışıyorum.

Tam zamanlı bir işte çalışıyorum.

5.Ailenizin maddi durumunu aşağıdaki seçeneklerden hangisi ile tanımlarsınız?

Asgari ücret olan 2325 TL altı

- 2325 – 3000
- 3001 – 5000
- 5001 – 7000
- 7001 – 10000
- 10001 ve üstü

6.Kendinizi aşağıdaki sosyo-ekonomik kategorilerden hangisinde görüyorsunuz?

- Alt
- Alt-orta
- Orta
- Üst-orta
- Üst

7.Kendi etnik kimliğinizi ne olarak biliyor ve hissediyorsunuz?

- Türk
- Kürt
- Zaza
- Arap
- Diğer (Belirtiniz:)

8.Evde ya da yakın çevrenizle iletişiminizde en çok kullandığınız dil nedir?

- Türkçe
- Kürtçe
- Arapça
- İngilizce
- Diğer (Belirtiniz:)

9.Kendiniz ait hissettiğiniz inanç hangisidir?

- Sünni Müslüman
- Alevi Müslüman
- Diğer (Belirtiniz:.....)

10.İstanbul'da yaşadığınız semt ve mahalle :

.....

11.Kaç yıldır bulunduğunuz yerde yaşıyorsunuz?

.....

12.Aileniz aslen nereli?

.....

13.Siz kendinizi aslen nereli hissediyorsunuz?

.....

14.Siyasete ilgi konusunda kendi durumunuzu nasıl belirtirsiniz?

- İlgiliyim.
- Önemsiyorum.
- Bilgi sahibiyim.
- Faaliyetlere katılıyorum.

15.Aşağıdaki siyasi kimliklerden hangisi size daha yakın gelmektedir?

- Milliyetçi
- Dindar
- Atatürkçü
- Solcu
- Liberal
- Hiçbir
- Diğer (Belirtiniz:.....)

16.Türkiye’de siyasi alanda yaşanan gelişmelerle ilgili görüşlerini en fazla dikkate aldığımız kişi ve kurum hangileridir?

- Ailem, akrabalarım
- Tv’deki haber, tartışma programı katılımcıları
- Sosyal medyada takip ettiğim forumlar, bloglar, sayfalar
- Arkadaşlarım
- Desteklediğim siyasetçiler
- Takip ettiğim gazeteciler
- Hiçbiri

17. Son yapılan genel seçimlerde oyunuzu hangi partiye vermişsiniz?

.....
18. Yarın genel seçim olsa oyunuzu hangi partiye veya lidere verirdiniz?

.....
19.Sizce Türkiye'deki en büyük sorun nedir? Açıklar mısınız?

.....
.....
.....
20.Aşağıdaki yargıları kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, ne katılıyorum-ne katılmıyorum, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum 5'li skala ölçeklerinden birini işaretleyerek cevaplayınız.

- 1- Kesinlikle katılmıyorum
- 2- Katılmıyorum
- 3- Ne katılıyorum- Ne katılmıyorum
- 4- Katılıyorum
- 5- Kesinlikle katılıyorum

Oy Verme	1	2	3	4	5
1.Parti liderinin dini inancı ve mezhebi oy verme davranışında etkilidir.					
2. Parti liderinin etnik kökeni oy verme davranışında etkilidir.					
3. Parti liderinin karizması oy verme davranışında etkilidir.					
4. Parti liderinin memleketi oy verme davranışında etkilidir.					
5. Partinin seçim programı oy verme davranışında etkilidir.					
6. Partinin iktidarda olması oy verme davranışında etkilidir.					
7. Partinin ekonomik başarısı oy verme davranışında etkilidir.					
8. Partinin ideolojik yapısı oy verme davranışında etkilidir.					
9. Partinin sosyal adalet ve sosyal yardımlar konusundaki çabaları oy verme davranışında etkilidir.					
10. Kimlik talebimi karşılayacak parti oy verme davranışında etkilidir.					
11. Partinin Türkiye'deki sorunlara karşı göstermiş olduğu çözüm önerileri oy verme davranışında etkilidir.					
12. Kendimi ait hissettiğim sınıfsal yapı oy verme davranışında etkilidir.					

13. Ailemin içinde bulunduğu siyasal kimlik oy verme davranışında etkilidir.					
14. Ekonominin iyi yönetilmesi oy verme davranışında etkilidir.					
15. Seçim kampanyalarından önce seçeceğim parti bellidir.					
16. Toplumsal ve siyasal konularla ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üye olmayı destekliyorum\ üyeyim.					
17. Sadece oy vermeye katılırım.					
18. Siyasi konulara ve olaylara karşı hareketsiz ve kayıtsızım.					

